

Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik

Innehåll

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och planering av småbarnspedagogik som preciserar grunderna	4
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik.....	5
1.2 Planering av småbarnspedagogik på lokal nivå.....	6
1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik	7
2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål.....	14
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken.....	14
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.....	18
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig	19
2.4 Värdegrunden.....	24
2.5 Synen på lärande	25
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.....	26
2.7 Mångsidig kompetens.....	27
3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken	31
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen.....	32
3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken	43
3.3 Samarbete inom småbarnspedagogiken.....	47
4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken.....	51
4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten.....	51
4.2 Pedagogisk dokumentation	52
4.3 Mångsidiga arbetssätt	53
4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande.....	53
4.5 Lärområden	61
4.6 Preciseringar gällande språk och kultur	75
5. Stöd för barnet	81
5.1 Principer och ansvar för att ordna stöd.....	81
5.2 Samarbete i samband med stöd	84
5.3 Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken	90
5.4 Bedömning av stödet för barnet.....	99
5.5 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd	100
5.6 Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster.....	103

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning	105
7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken.....	106
7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten	106

Figurer

Figur 1. Barnets plan för småbarnspedagogik - en kontinuerlig process.....	12
Figur 2. Småbarnspedagogikens inledningsprocess.....	22
Figur 3. Process för informationsöverföring.....	23
Figur 4. Hållbar livsstil i Kyrksläotts småbarnspedagogik (kvalitetslöften)	35
Figur 5. Från verksamhetsmiljö till inkluderande lärmiljö	46
Figur 6. Referensram för den pedagogiska verksamheten	51
Figur 7. Heldagspedagogik	55
Figur 8. Arbetssätt.....	56
Figur 9. Pedagogisk dokumentation i barngruppens lek / verksamhet	58
Figur 10. Arbete med barnets portfolio.....	60
Figur 11. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken	62
Figur 12. Ordhandet av stöd för barnet styrs av lokala principer och praxis	82
Figur 13. Processen för tidigarelagd läroplikt	89
Figur 14. Lösningar för stödet.....	96
Figur 15. Stödnivåer.....	99

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och planering av småbarnspedagogik som preciserar grunderna

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik¹. Småbarnspedagogiken ska planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas i enlighet med grunderna för planen för småbarnspedagogik. Även barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas enligt denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning², är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer³. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap⁴. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Dessa grunder har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens utveckling, lärande och välbefinnande.

Styrsystemet för småbarnspedagogiken ska garantera utbildningsmässig jämlikhet och kvalitet samt skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken. Styrsystemets författningsgrund består av lagen och förordningen om småbarnspedagogik, statsrådets förordningar och grunderna för planen för småbarnspedagogik. Syftet med revideringen av styrsystemet är att småbarnspedagogiken

---

¹Lag om småbarnspedagogik (540/2018)

²Lag om grundläggande utbildning (628/1998) och förordning om grundläggande utbildning (852/1998)

³Lag om småbarnspedagogik 3 §

⁴ RP 148/2021 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om småbarnspedagogik, s. 32

bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och stärka småbarnspedagogikens uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Utgångspunkten för grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Dessutom har förändringar i lagstiftningen beaktats. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Småbarnspedagogik är en målinriktad verksamhet och den ska planeras lokalt. Planeringen på lokal nivå ska genomföras i enlighet med grunderna för planen för småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik⁵ föreskriver om anordnandet av småbarnspedagogik samt om pedagogiska mål för den pedagogiska verksamheten samt om innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik.

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas⁶.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det sektorsövergripande samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik⁷.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik och personalen inom småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som ska preciseras på lokal nivå och som styr planeringen, genomförandet, utvärderingen och utvecklingen av den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet **anordnare av småbarnspedagogik** i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent⁸, om inte annat nämns. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt och begreppet sektorsövergripande samarbete används för att förtydliga uppgifter som förutsätter samarbete över sektorsgränserna.

---

⁵ Lag om småbarnspedagogik 21 § och 23 §

⁶ Lag om småbarnspedagogik 2 §

⁷ Lag om småbarnspedagogik 21 §

⁸ Lag om småbarnspedagogik 1 §

1.2 Planering av småbarnspedagogik på lokal nivå

I planeringen av småbarnspedagogik på lokal nivå ska bestämmelserna och innehållen i detta styrdokument beaktas. Småbarnspedagogiken ska planeras på ett sådant sätt att planeringen styr och stöder anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Anordnandet av småbarnspedagogik omfattar förutom planering även genomförande, utvärdering och utveckling av småbarnspedagogik. Planeringen på lokal nivå är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som preciserar anordnarens verksamhet och arbetet vid verksamhetsställena. Anordnaren av småbarnspedagogik kan utarbeta en lokal plan för småbarnspedagogik⁹ till stöd för anordnandet av en målinriktad småbarnspedagogik.

Planeringen på lokal nivå ska beakta lokala särdrag, olika verksamhetsformer, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. Planering på lokal nivå kan göras i samarbete mellan flera anordnare. Planeringen på lokal nivå kan precisera de nationella grunderna, men i planeringen på lokal nivå ska de mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik iakttas.

I planeringen av småbarnspedagogik ska hänsyn tas till planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen¹⁰
- integrationsplan¹¹
- plan för likabehandling och jämställdhet¹²
- eventuell plan för hållbar utveckling och plan för att främja konst och kultur.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken har förutsättningar att planera, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken lokalt.

Vårdnadshavarna och barnen ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogik (läs mera om utvärdering i kapitel 7). Barnens synpunkter ska utredas och beaktas¹³ i planeringen, genomförandet, utvärderingen och utvecklingen av småbarnspedagogiken.

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärtig ges representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen möjlighet att delta i planeringen

---

⁹ RP 111/2024 rd

¹⁰ Barnskyddslag (417/2007) 12 § (1292/2013)

¹¹ Lag om främjande av integration (681/2023) 16 § och 18–23 §

¹² Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 b § och diskrimineringslag (1325/2014) 6 a §

¹³ Lag om småbarnspedagogik 20 §

och utvecklingen av småbarnspedagogiken. I samband med planeringen på lokal nivå ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med sakkunniga och myndigheterna som sköter uppgifter inom social- och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att man i planeringen på lokal nivå beaktar småbarnspedagogik som ordnas på finska, svenska och samiska¹⁴. Vid behov beaktar anordnaren av småbarnspedagogik i planeringen även småbarnspedagogik som erbjuds på andra språk¹⁵.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten¹⁶. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av utvärderingsdata som producerats med hjälp av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda¹⁷ samt utvärderingsverktyg som tagits fram av Nationella centret för utbildningsutvärdering¹⁸. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård¹⁹. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och grunderna för planen för småbarnspedagogik. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa²⁰. Barnets åsikter och önskemål ska utredas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik²¹. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att utreda barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella

---

¹⁴ Lag om småbarnspedagogik 8 §

¹⁵ RP 40/2018 rd

¹⁶ Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹⁷ Lag om småbarnspedagogik 65–73 §

¹⁸ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013)

¹⁹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²⁰ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 148/2021 rd, s. 36

²¹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven²².

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer för småbarnspedagogik ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år²³.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik²⁴ kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik²⁵ deltar efter behov i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet och utvärderingen av planen²⁶.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården²⁷. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik²⁸. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken. Stödet som ges inom småbarnspedagogiken behandlas närmare i kapitel 5.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt den pedagogiska verksamhetens inverkan på barnets utveckling och lärande ska följas upp regelbundet. Barnets plan för småbarnspedagogik ska ses över minst en gång om året. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det²⁹. Barnets behov av stöd samt hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är och vilka effekter stödet har ska bedömas och planen ska uppdateras alltid då det sker ändringar i behovet av stöd. Om ett barn får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i

---

²² RP 148/2021 rd, s. 36

²³ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²⁴ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 d §

²⁶ Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 148/2021 rd, s. 36–37

²⁷ Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)

²⁸ Lag om småbarnspedagogik 41 §

²⁹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

ett förvaltningsbeslut³⁰. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på de mål som fastställts för den pedagogiska verksamheten, hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- pedagogiska mål för verksamheten som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande samt de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- uppgifter i en eventuell plan för läkemedelsbehandling som är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogiken
- barnets åsikter samt personalens och vårdnadshavarens centrala synpunkter som kommit fram i gemensamma diskussioner
- personen som utarbetat planen och andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd³¹. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna³² rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda³³.

---

³⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

³¹ Lag om småbarnspedagogik 40 §

³² Lag om småbarnspedagogik 41 §

³³ Lag om småbarnspedagogik 41 § och till exempel lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § (621/1999)

Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas i enlighet med de mål och riktlinjer som beskrivs i detta kapitel och i dessa grunder. Anordnaren av småbarnspedagogik preciserar tillvägagångssätten för utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik.

Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik togs i bruk 1.8.2022 och uppdaterades våren 2026. Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik är en helhet som består av Grunderna för planen för småbarnspedagogik och kompletterande text från Kyrkslätts kommun. Planen för småbarnspedagogik har utarbetats på finska och svenska och godkänns av nämnden för fostran och utbildning på båda språken. Planen för småbarnspedagogik har publicerats på kommunens webbplats.

Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik fungerar som en gemensam läroplan för verksamhetsställena inom både den kommunala och den privata småbarnspedagogiken. Planen förpliktar varje verksamhetsställe inom småbarnspedagogiken (daghemmen, familjedagvården) att genomföra småbarnspedagogiken minst på det sätt som fastställs i planen. På grund av den öppna småbarnspedagogikens karaktär genomförs planen på ett tillämpat vis i invånarparkerna.

Planen för småbarnspedagogik görs upp tillsammans!

Personalen inom småbarnspedagogiken, barnen och vårdnadshavarna samt samarbetspartner och kommuninvånare har medverkat i utarbetandet av Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik. Hösten 2021 deltog personalen i verkstäder kring planen för småbarnspedagogik, där man öppnade upp de centrala pedagogiska principerna i Grunderna för planen för småbarnspedagogik på en praktisk nivå. Under verkstäderna skapades en grund för en högklassig, inkluderande verksamhetskultur som stärker barnets delaktighet. Både 2022 och vid uppdatering av planen 2026 bildades skrivarteam och expertteam av frivilliga medlemmar i personalen som förnyade processerna, blanketterna och verksamhetsmodellerna.

Vårdnadshavare och barn medverkade i utarbetandet av Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik via en elektronisk enkät 2022. Vårdnadshavarna påverkade särskilt innehållet om samarbete kring fostran och en hållbar livsstil. Barnens tankar om en god vuxen syns i verksamhetskulturen och arbetssätten. År 2026 erbjöds vårdnadshavarna, samarbetspartner och kommuninvånare möjlighet att delta i och påverka Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik genom att kommentera utkastet. Vad gäller en inkluderande verksamhetskultur har i synnerhet kommunteamet Stöd för stödanordnare, som säkerställer barnets rätt till stöd och gruppens delaktighet, fungerat som stöd för arbetet med planen för småbarnspedagogik.

Med glädje och lärande, modigt mot en hållbar livsstil – yhdessä

Visionen för småbarnspedagogiken i Kyrkslätt lyder "Med glädje och lärande, modigt mot en hållbar livsstil – yhdessä". Principerna för en hållbar livsstil har i enlighet med visionen för småbarnspedagogiken och Kyrksläotts kommuns värderingar styrt utarbetandet av planen för småbarnspedagogik i Kyrkslätt inom alla delområden av småbarnspedagogiken.

Dessutom har man vid utarbetandet av planen för småbarnspedagogik beaktat bland annat följande handlingar:

- Förskoleundervisningens läroplan i Kyrkslätt
- Läroplanen för den grundläggande undervisningen i Kyrkslätt
- Välfärdsplanen för barn och unga
- Kyrksläotts kommuns program för integrationsfrämjande
- Kyrksläotts plan för kulturfostran Kulturkompassen
- Rekommendationer för fysisk aktivitet under de första åren, Undervisnings- och kulturministeriet
- Rekommendation om måltiderna inom småbarnspedagogiken, Institutet för hälsa och välfärd
- Anvisning om åskådningsfostran och religiösa evenemang inom småbarnspedagogiken, Utbildningsstyrelsen
- Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, Nationella centret för utbildningsutvärdering.

Kyrksläotts småbarnspedagogik fungerar som en del av ett samarbetsnätverk tillsammans med den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom social- och hälsovården i välfärdsområdet samt ett brett lokalt nätverk. Nätverkets mål är att trygga och främja varje barns helhetsmässiga uppväxt, utveckling, hälsa och välbefinnande samt att stödja barnets förutsättningar för lärande.

Kyrksläotts plan för småbarnspedagogik utvärderas och utvecklas på det sätt som beskrivs i kapitel 7.

Barnets plan för småbarnspedagogik

Grunden för processen för att göra upp barnets plan för småbarnspedagogik skapas när barnet börjar delta i småbarnspedagogiken (figur 1). Under det inledande samtalet och under bekantningsperioden får personalen värdefull information om barnet av vårdnadshavarna. Startprocessen beskrivs i kapitel 2.3. Barnets första plan för småbarnspedagogik görs upp senast två månader efter att småbarnspedagogiken inletts. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år och alltid då vårdnadshavarna eller personalen anser att det behövs.

Barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas samt utvärderas och specificeras i samarbete med läraren inom småbarnspedagogik, vårdnadshavarna och barnet. I fråga om barn som behöver stöd deltar alltid en speciallärare inom småbarnspedagogik i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik. Övriga sakkunniga deltar enligt behov i planeringen och utvärderingen

av stödet för barnets uppväxt och lärande. Barnet deltar i utarbetandet och utvärderingen av planen för småbarnspedagogik enligt sina färdigheter. Ledaren för familjedagvården och den öppna småbarnspedagogiken handleder familjedagvårdarna i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik och deltar tillsammans med varje familjedagvårdare i åtminstone ett samtal om planen för småbarnspedagogik per år.

Utbildningsstyrelsen 2017

Illustratör: Kaisa Rekinen

Figur 1. Barnets plan för småbarnspedagogik - en kontinuerlig process

Barnets plan för småbarnspedagogik är en process under utveckling som tryggar barnets uppväxt och en enhetlig lärtig. I barngruppen förbereder man sig för samtalet om planen för småbarnspedagogik genom observation och gemensam diskussion bland personalen. Barnet och vårdnadshavarna förbereder sig för samtalet genom att fylla i blanketten Förberedelse inför samtalet om barnets plan. Genom pedagogisk dokumentation och gruppens och barnets portfolio får man information om barnets styrkor och intressen. De barnspecifika mål som ställts upp för den pedagogiska verksamheten grundar sig alltid på en bedömning av de föregående målen och på iakttagelser av barnets styrkor, intressen och begynnande färdigheter. När planen för småbarnspedagogik för ett flerspråkigt barn utarbetas utnyttjas informationen från SpråkPeda-verktyget.

När ett barn flyttar från en daghemsgrupp till en annan eller från ett verksamhetsställe till ett annat sker överföringen av information via barnets plan för småbarnspedagogik med vårdnadshavarens tillstånd. Med vårdnadshavarna diskuteras de uppgifter som ska överföras och betydelsen av informationsöverföringen för att trygga barnets uppväxt och en enhetlig lärtig. Sekretessbelagda handlingar som rör barnets småbarnspedagogik förvaras i det elektroniska system som används under tiden i småbarnspedagogiken. När barnet övergår till skolan skrivs handlingarna ut och förs i arkivet. Vid förvaring av handlingarna följs anvisningarna för förvaring och arkivering inom småbarnspedagogiken.

2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering och ökad ojämlikhet. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stöder också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet³⁴ och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet³⁵. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet³⁶. Barnets rätt till småbarnspedagogik³⁷ gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver³⁸.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik³⁹. Tillsynsmyndighet för småbarnspedagogik som ordnas och tillhandahålls av kommunen eller samkommunen är Tillstånds- och tillsynsverket⁴⁰. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett samt Tillstånds- och tillsynsverket ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter⁴¹. Personalen inom småbarnspedagogiken har en anmälningskyldighet⁴² om de upptäcker ett missförhållande eller en risk för ett uppenbart

---

³⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 §

³⁵ Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.

³⁶ Lag om småbarnspedagogik 1 §

³⁷ Lag om småbarnspedagogik 12 §

³⁸ Lag om småbarnspedagogik 1 och 12 §

³⁹ Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.

⁴⁰ Lag om småbarnspedagogik 50 §, 52 § och 53 §

⁴¹ Lag om småbarnspedagogik 50 § och 52 §

⁴² Lag om småbarnspedagogik 57 a § och 57 b §

missförhållande vid genomförandet av småbarnspedagogiken för barnet, och den som ansvarar för verksamheten vid ett verksamhetsställe för småbarnspedagogik och tar emot en anmälan ska utan dröjsmål vidta behövliga åtgärder för att undanröja missförhållandet eller risken för ett uppenbart missförhållande.

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska⁴³. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelseerna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik⁴⁴ samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen⁴⁵ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet⁴⁶. Enligt Finlands grundlag⁴⁷ får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, funktionsnedsättning eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen⁴⁸, lagen om jämställdhet⁴⁹, Europakonventionen⁵⁰, FN:s konvention om barnets rättigheter⁵¹, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵², FN:s deklaration om urfolkens rättigheter⁵³ och FN:s globala mål för hållbar utveckling⁵⁴.

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd⁵⁵, oberoende av anordnare av småbarnspedagogik⁵⁶. Småbarnspedagogiken ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten. En anordnare av småbarnspedagogik ska vid behov samarbeta⁵⁷ med dem som ansvarar för social- och hälsovården för att bedöma, planera och ge den stöd- och servicehelhet barnet behöver (se kapitel 3.3).

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande (i dessa grunder används i fortsättningen begreppet stöd för barnet) och får stöd och service inom social- och

---

⁴³ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89

⁴⁴ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁴⁵ Förvaltningslag (434/2003)

⁴⁶ Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

⁴⁷ Finlands grundlag 6 § (731/1999)

⁴⁸ Diskrimineringslag (1325/2014)

⁴⁹ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

⁵⁰ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

⁵¹ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁵² FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007 (27/2016)

⁵³ FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

⁵⁴ Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

⁵⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁵⁶ Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

⁵⁷ Lag om småbarnspedagogik 7 §

hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik⁵⁸, socialvårdslagen⁵⁹, lag om funktionshinderservice⁶⁰, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda⁶¹ och hälso- och sjukvårdslagen⁶² samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, planeringen av småbarnspedagogik på lokal nivå och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik⁶³ är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,
- 8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingsätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
- 10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

---

⁵⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁵⁹ Socialvårdslag (1301/2014)

⁶⁰ Lag om funktionshinderservice (675/2023)

⁶¹ Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)

⁶² Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)

⁶³ Lag om småbarnspedagogik 3 §

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera⁶⁴ vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik också redan före vårdnadshavarna ansöker⁶⁵ om en plats inom småbarnspedagogik för sitt barn. Vårdnadshavaren⁶⁶ ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavaren ska också ges möjlighet att få information om barnets dag i småbarnspedagogiken. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga⁶⁷. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda⁶⁸. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttagas⁶⁹. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik⁷⁰. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik⁷¹.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande⁷² (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer⁷³. Personalen inom

---

⁶⁴ Lag om småbarnspedagogik 16 §

⁶⁵ Lag om småbarnspedagogik 17 §

⁶⁶ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁶⁷ Lag om småbarnspedagogik 10 §

⁶⁸ Lag om småbarnspedagogik 11 §

⁶⁹ Lag om småbarnspedagogik 25–33 § och 75 § samt statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁷⁰ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁷¹ Lag om småbarnspedagogik 75 §

⁷² Lag om småbarnspedagogik 10 §

⁷³ Lag om småbarnspedagogik 7 §

småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan⁷⁴.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet⁷⁵. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik⁷⁶ fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Även möjligheterna att ge stöd varierar. Då man planerar småbarnspedagogiken och preciserar målen ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag. Barngrupperna och personalens sammansättning ska bildas på ett sådant sätt att målen som fastställts för småbarnspedagogiken kan uppnås⁷⁷.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna⁷⁸.

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek samt stödet ska iakttas då grupperna bildas⁷⁹. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en högklassig småbarnspedagogik när allas utbildning och kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten⁸⁰.

Lagen om småbarnspedagogik⁸¹ betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att

---

⁷⁴ Socialvårdslag 35 § (1301/2014) och barnskyddslag (471/2007) 25 § (88/2010) och 25 a § (1302/2014)

⁷⁵ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁷⁶ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁷⁷ Lag om småbarnspedagogik 34 §, 35 § och 38 §

⁷⁸ Lag om småbarnspedagogik 4 och 16 §

⁷⁹ Lag om småbarnspedagogik 34–38 §

⁸⁰ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁸¹ Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §

målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska i samarbete planera, genomföra, utvärdera och utveckla verksamheten.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden⁸². Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare⁸³. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd⁸⁴. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stöder familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekparcs- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra⁸⁵.

Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet⁸⁶.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation med barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnets

---

⁸² Lag om småbarnspedagogik 1 och 38 §

⁸³ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik 2 § (753/2018)

⁸⁴ Lag om småbarnspedagogik 38 §

⁸⁵ Lag om småbarnspedagogik 3 § 2. mom. och RP 40/2018 rd, s. 85

⁸⁶ Lag om småbarnspedagogik 13 §

liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten diskuteras utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt⁸⁷.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och är förutsägbara. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas⁸⁸.

Småbarnspedagogik ordnas i daghem och inom familjedagvården, som kommunal och privat service. Öppen småbarnspedagogik ordnas i invånarparker. Servicecheferna inom småbarnspedagogiken, daghemsföreståndarna och personalen i invånarparkerna hjälper vårdnadshavarna i frågor som gäller småbarnspedagogiska tjänster före ansökan, i samband med ansökan om en plats inom småbarnspedagogiken samt under den tid barnet deltar i verksamheten. Vårdnadshavarna får också servicehandledning och rådgivning i anslutning till de småbarnspedagogiska tjänsterna per telefon och e-post. Kommunala daghem och servicesedeldaghem samt familjedagvården är i regel öppna vardagar kl. 6.30–17.30, vid behov

---

⁸⁷ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten

⁸⁸ Till exempel lag om småbarnspedagogik 40–42 §

kl. 6.00–18.00. Inom den kommunala småbarnspedagogiken bokas tiden inom småbarnspedagogiken med det elektroniska system som används. Inom den privata småbarnspedagogiken meddelas tiden inom småbarnspedagogiken på det sätt som serviceproducenten använder. Invånarparkerna är i regel öppna vardagar kl. 9–16.

Småbarnspedagogikens verksamhetsformer

Med skiftesvård avses småbarnspedagogik som är beroende av vårdnadshavarnas arbete eller studier och som sträcker sig utanför småbarnspedagogikens normala öppettider (kl. 6–18). Skiftesvård erbjuds centraliserat. I skiftesvården följs Kyrksläotts plan för småbarnspedagogik. Barnets delaktighet och rätt till verksamhet enligt planen för småbarnspedagogik planeras i samarbete med vårdnadshavarna så att de passar barnets vardag och vakenhet.

Familjedagvård är småbarnspedagogik som ordnas i familjedagvårdarens hem. Även där följs Kyrksläotts plan för småbarnspedagogik. Inom den kommunala familjedagvården stöder ledaren för familjedagvården och specialläraren inom småbarnspedagogik att verksamheten inom familjedagvården planeras, genomförs, utvärderas och utvecklas på ett målinriktat sätt och enligt barnens behov. Den privata familjedagvården övervakas och styrs av ledaren för familjedagvården.

Den öppna småbarnspedagogiken i Kyrkslätt ordnas i invånarparkerna. Invånarparkerna är öppna och avgiftsfria mötesplatser för barnfamiljer. Barn och vårdnadshavare kommer till verksamheten tillsammans. Familjerna kan vistas, leka, delta i verksamhet och träffa andra barnfamiljer utifrån sina egna behov och sin egen tidtabell.

Verksamheten följer Kyrksläotts plan för småbarnspedagogik i de delar som är tillämpliga. Personalen planerar verksamheten tillsammans med barnen och vårdnadshavarna. Barn och familjer kan delta i handledd och planerad verksamhet i trygga och mångsidiga lärmiljöer. Vårdnadshavare har dagligen möjlighet till samtal, gemenskap och kamratstöd. Verksamheten passar också för familjer med spädbarn. Den öppna småbarnspedagogiken erbjuder familjer ett lågtröskelalternativ för att bekanta sig med småbarnspedagogiken i Kyrkslätt.

Speciallärare inom småbarnspedagogik och rådgivningens familjearbetare kan regelbundet träffas i invånarparken. Samarbete sker också med kuratorer, psykologer och språk- och kulturlärare inom småbarnspedagogiken samt sektorsövergripande med andra kommunala aktörer och anordnare av tjänster för barnfamiljer.

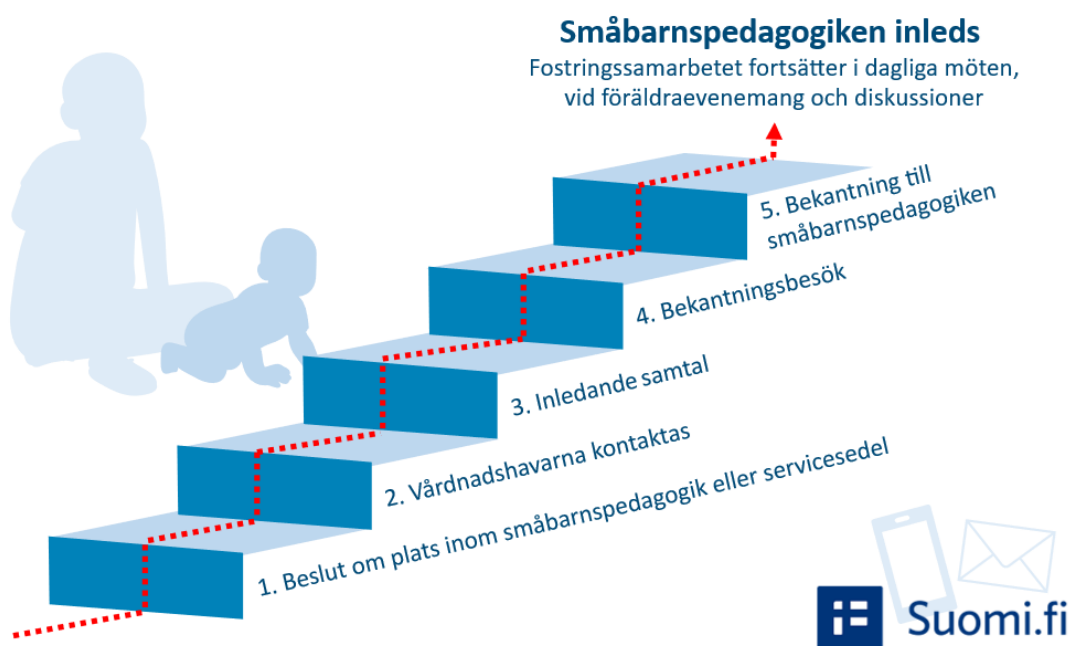
Att börja i småbarnspedagogiken

Att börja i småbarnspedagogiken är ett viktigt skede i barnets och vårdnadshavarnas liv. Syftet med startprocessen är att skapa en grund för ett förtroendefullt fostringssamarbete (figur 2). Vårdnadshavarna får ett beslut om platsen för småbarnspedagogik eller servicesedeln till ett privat daghem antingen i tjänsten Suomi.fi eller i ett brev till hemadressen. Daghemmet eller familjedagvården kontaktar vårdnadshavarna för att komma överens om en tid för ett inledande samtal innan småbarnspedagogiken inleds. Samtalet kan genomföras i daghemmet, hemma hos familjedagvårdaren eller på distans. Som grund för det inledande samtalet fungerar en

samarbetsblankett, via vilken läraren inom småbarnspedagogiken får värdefull information om barnets styrkor och välbefinnande samt om vårdnadshavarnas förväntningar och önskemål. Under samtalet får vårdnadshavarna information om småbarnspedagogikens verksamhetsprinciper.

I samband med det inledande samtalet kommer man överens om hur barnet ska bekanta sig med daghemmet eller familjedagvården. Vårdnadshavare till barn som börjar i småbarnspedagogiken för första gången erbjuds ett bekänningsbesök där en pedagog besöker barnets hem eller en annan för barnet trygg miljö. Syftet med bekänningsbesöket är att bekanta sig med barnet i dess egen uppväxtmiljö och kulturella miljö och skapa en trygg övergång från hemmet till småbarnspedagogiken för barnet samt en stark grund för fostringssamarbetet när småbarnspedagogiken inleds.

Längden på bekänningsperioden i daghemmet eller inom familjedagvården och hur den genomförs planeras tillsammans med vårdnadshavarna enligt barnets behov. Barnet bekantar sig med daghemmet eller familjedagvården tillsammans med vårdnadshavaren. Under bekänningsperioden bekantar sig barnet med utrymmen och olika situationer under en dag inom småbarnspedagogiken samt med personalen och barnen i gruppen.

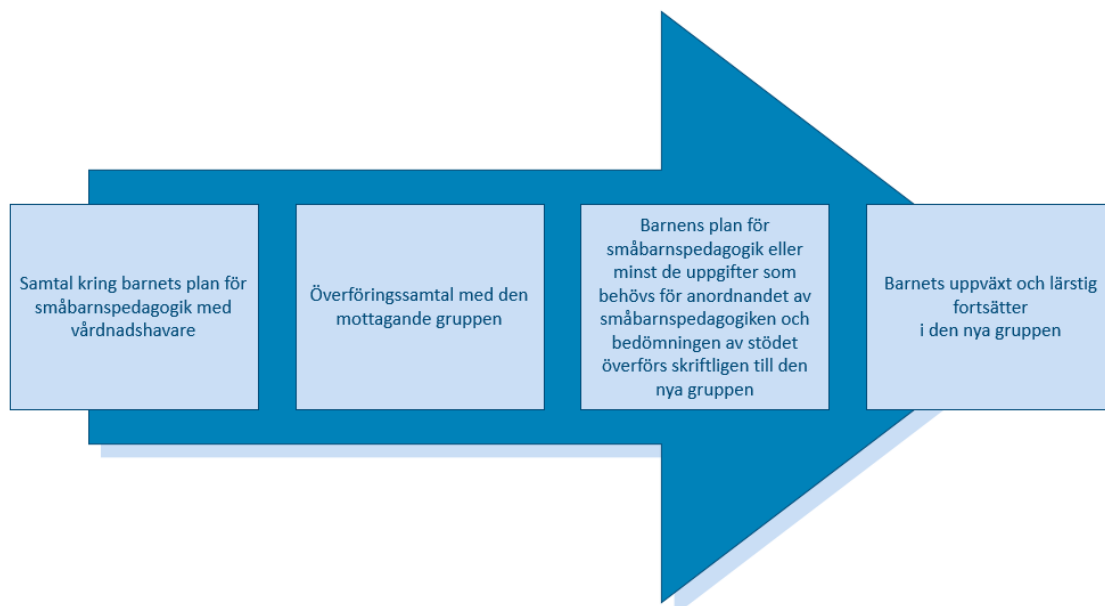
Figur 2. Småbarnspedagogikens inledningsprocess

Övergångsskeden inom småbarnspedagogiken

Övergångsskedena och informationsöverföringen i anslutning till dem planeras separat för varje barn. Information om frågor som gäller barnets utveckling, lärande och välbefinnande samt barnets styrkor, intressen och eventuella stödbehov överförs enligt processen för informationsöverföring (figur 3).

När information om barnets övergång kommer till kännedom kommer man överens om ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik med vårdnadshavarna och det nätverk som behövs. Under samtalet utvärderas genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik och diskuteras vilken information det är viktigt att överföra till följande grupp. När ett barn flyttar från en daghemsgrupp till en annan eller från ett verksamhetsställe till ett annat inom Kyrksläotts kommunala småbarnspedagogik sker överföringen av information via barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet övergår till ett privat daghem eller till en annan kommun överförs uppgifterna med vårdnadshavarnas samtycke genom en kopia av barnets plan för småbarnspedagogik. Till den nya gruppen överförs alltid minst de uppgifter som är nödvändiga med tanke på ordnandet av småbarnspedagogiken och bedömningen av behovet av stöd. Med vårdnadshavarna diskuteras de uppgifter som ska överföras och om betydelsen av informationsöverföringen för att säkerställa barnets kontinuerliga uppväxt- och lärtig.

Den mottagande parten ansvarar för att komma överens om ett överföringssamtal mellan daghemmet, familjedagvården eller förskoleundervisningen. Överföringssamtalet förs mellan den avsändande och den mottagande parten. Vårdnadshavaren har möjlighet att delta i informationsöverföringssamtalet. Barnets start i och bekantning med den nya gruppen planeras separat för varje barn. Ett bekantningsbesök kan genomföras också i ett övergångsskede, om barnets behov kräver det.

Figur 3. Process för informationsöverföring

Övergången från småbarnspedagogik till förskoleundervisning

Enhetliga strukturer, verksamhetssätt och tidtabeller för samarbetet mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har antecknats i processbeskrivningar som är förpliktande för alla aktörer. Samarbete enligt processbeskrivningarna tryggar barnets uppväxt och en enhetlig lärtig. Informationsöverföringen från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen genomförs

enligt processen för informationsöverföring (figur 3). Före övergången till förskoleundervisningen ordnas för vårdnadshavarna och barnen en introduktion till verksamheten, lärmiljön och personalen inom förskoleundervisningen.

2.4 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁸⁹, lagen om småbarnspedagogik⁹⁰ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁹¹. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras. Personalens uppgift är att aktivt ingripa vid mobbning, rasism och våld. Personalen ska se till att varje barn känner sig tryggt i småbarnspedagogiken och att inget barn blir utfrys.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över

⁸⁹ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁹⁰ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁹¹ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007 (27/2016)

sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd och i rätt tid⁹². Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker⁹³.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, funktionsnedsättning, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete⁹⁴. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

2.5 Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

---

⁹² Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁹³ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁹⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt⁹⁵.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens

---

⁹⁵ Lag om småbarnspedagogik 2 och 23 §

utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. I undervisningen ska barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka beaktas. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i planeringen på lokal nivå.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid

utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs sex delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta olika lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stöder barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor

betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningssmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningssmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna såsom i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att reglera sina känslor och sitt beteende. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå, bli medvetna om och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med

multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnen utforska och observera digitaliseringens roll i vardagslivet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas för dokumentation och i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra barn öva och pröva på samt producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multilitteracitet. Personalen ska handleda barnen i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och lutar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten⁹⁶. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver (kapitel 5). Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

---

⁹⁶ RP 148/2021 rd, s. 32

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärdering av hur inkluderingen genomförs.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stöder målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder förverkligandet av målen för småbarnspedagogiken. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation⁹⁷.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de

---

⁹⁷ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 40/2018 rd, s. 85

regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Med glädje och lärande, modigt mot en hållbar livsstil – yhdessä!

Utvecklingen av verksamhetskulturen styrs av principerna för en hållbar livsstil och inklusion samt av dygd tänkande. Man förhåller sig nyfiket och modigt till att lära sig nytt. Kreativ problemlösning, lekfärdigheter, kritiskt tänkande, empati, självkännet och interaktionsfärdigheter är viktiga framtidsfärdigheter för barnet, och verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken stödjer barnet att lära sig dessa. Genom att föregå med gott exempel vägleder personalen barnen till ett medkännande förhållningssätt gentemot sig själva och andra. Ett barn har rätt att känna sig accepterad och värdefull så som hen är. Personalen ser till att varje barn dagligen får uppleva delaktighet och tillhörighet.

En hållbar livsstil byggs upp tillsammans med personal, barn och vårdnadshavare genom socialt, kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara val och handlingar. En hållbar livsstil handlar om vardagliga saker och övningar i anslutning till dessa: omsorgsfull användning av energi och vatten samt sortering och återvinning av avfall. Barnets delaktighet i små miljögränningar i vardagen stöder deras växande ansvarstagande. Barnet utvecklar en personlig relation till naturen när hen regelbundet leker, agerar och lär sig tillsammans med sin barngrupp i den närliggande naturen. På kommunala verksamhetsställen följer man programmet Grön flagg för hållbar utveckling.

Social och kulturell hållbarhet främjas genom förebyggande flexibelt stöd med låg tröskel samt högklassig pedagogisk verksamhet där man betonar utveckling av interaktionsfärdigheter, emotionella färdigheter och likabehandlingstänkande, främjande av övergripande välbefinnande, förebyggande av utslagning och tidigt ingripande. Välbefinnandet främjas genom den pedagogiska verksamheten, sektorsövergripande samarbete och en aktiv utveckling av småbarnspedagogiken. Varje barn ska få uppleva att de tillhör gruppen och att de har en kompis.

En verksamhetskultur som kännetecknas av fysisk aktivitet och läsning i enlighet med hållbar livsstil stärker barnets utveckling till en fysiskt aktiv och läsande vuxen. I småbarnspedagogiken får barnet möjlighet att njuta av olika former av fysisk aktivitet och hitta sina egna styrkor som en aktiv person. Motorisk aktivitet stärker barnets hälsa och stödjer barnets inlärningsfärdigheter. Daglig och mångsidig läsning ger glädje och stärker språkliga färdigheter och lärandeförmåga.

En inkluderande verksamhetskultur främjar delaktighet, likabehandling och jämlikhet i all verksamhet. Principerna om inkludering är värderingar som styr arbetet och som återspeglas i samarbetet mellan personalen, barnen och vårdnadshavarna samt i det sektorsövergripande

samarbetet. Det är viktigt att personalen är medveten om sina egna värderingar och attityder samt att de reflekterar över hur dessa kommer till uttryck i egna handlingar, tal och attityder, är av stor betydelse. Personalen ansvarar för att alla barn blir hörda och sedda på lika villkor.

Dygder inom småbarnspedagogiken är en central del av barnens helhetsmässiga utveckling och välbefinnande. Dygdfostran inom småbarnspedagogiken innebär att lära och stärka etiska och moraliska karaktärsdrag, såsom vänlighet, ärlighet, ansvar och samarbetsförmåga hos barnen. Dygdfostran kan hjälpa barn att anta dygder som stöder deras välbefinnande, förebygger sociala problem och stödjer dem att växa upp till ansvarsfulla medborgare. Den är en naturlig del av vardagen i småbarnspedagogiken och en del av den målinriktade pedagogiken. Dygdfostran har en positiv och omfattande betydelse som stöd för barnets helhetsmässiga etiska, sociala och psykologiska utveckling.

Utvecklingen av verksamhetskulturen kräver ledarskap, observation, utvärdering och planering. Daghemsföreståndaren leder utvärderingen och utvecklingen av verksamhetskulturen tillsammans med lärarna inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogiken inom verksamhetsställets pedagogiska strukturer. Verksamhetskulturen och kvaliteten i småbarnspedagogiken utvecklas enligt principen om delat ledarskap, vilket innebär att varje medlem i personalen ansvarar för småbarnspedagogikens kvalitet och utvecklingen av verksamhetskulturen enligt sin egen uppgiftsbeskrivning. Barnen och personalen är aktiva aktörer som planerar, utvärderar och utvecklar verksamheten och lärmiljöerna tillsammans.

Läraren inom småbarnspedagogiken leder utvärderingen och utvecklingen av verksamhetskulturen i sin barngrupp och engagerar barngruppens personal i detta arbete. Läraren inom småbarnspedagogiken utarbetar i samarbete med barngruppens övriga personal en gruppsspecifik läroplan för barngruppen. Gruppens plan för småbarnspedagogik är ett verktyg som aktivt och regelbundet används för att planera, utvärdera och utveckla verksamhetskulturen, pedagogiken och praxisen. En inkluderande, högklassig verksamhetskultur ger varje barn möjlighet till delaktighet, dagliga positiva upplevelser av lärande, förverkligande av det stöd barnet behöver och verksamhet som är förenlig med målen om en mångsidig kompetens.

Verksamhetskulturen och pedagogiken inom småbarnspedagogiken utvärderas och utvecklas aktivt. Man förhåller sig positivt till utvecklingsarbetet och ser det som en verksamhet som berikar verksamheten och pedagogiken och medför något nytt. Olika projekt gör det möjligt för såväl barn som personal att fungera som en lärande gemenskap. Samarbetet med projektarbetarna ses som meningsfullt och allas delaktighet och yrkesskicklighet beaktas på ett inkluderande sätt i utvecklingsarbetet och planeringen av det. En verksamhet som baserar sig på målen för utvecklingsarbetet genomförs systematiskt och målinriktat med beaktande av verksamhetsställets egna mål och särdrag

Utgångspunkten och målet för verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken i Kyrkslätt är att främja en uppväxt mot en hållbar livsstil. För att stöda en hållbar livsstil har vi utarbetat sex kvalitetslöften.

Figur 4. Hållbar livsstil i Kyrkslätt's småbarnspedagogik (kvalitetslöften)

1.

Hembesök

Ett hembesök hos barnet stärker en trygg övergång för barnet från hemmiljön till småbarnspedagogiken. Inledningsprocessen planeras och genomförs så att förtroendefullt fostrande samarbete uppstår mellan vårdnadshavarna och personalen.

2.

Alla har en kompis

Genom att öva sociala färdigheter och känslofärdigheter ger vi stöd då barnet bildar kamratrelationer och stöd för gemenskapens välmående. Pedagogerna säkerställer att varje barn hittar sin plats i gruppen och hjälper barnet att bilda positiva kompisförhållanden.

3.

Daglig motion

Pedagogerna säkerställer tillräcklig fysisk aktivitet med tanke på barnens hälsa och välmående utgående från barnen och genom glädje. Vi ökar vårdnadshavarnas kännedom om betydelsen av fysisk aktivitet och möjligheterna till motion i Kyrkslätt.

4.

Vi läser dagligen

Vi ökar barnets ordförråd och intresse för litteratur genom att läsa varje dag och undersöka olika böcker tillsammans med barnen. Mångsidig litteratur ger barnen förebilder att identifiera sig med och vidgar barnets förståelse för världen omkring.

5.

Varje vecka i naturen

Vi stärker barnets förhållande till naturen och barnets ansvarsfulla agerande i miljön. Genom att göra saker i naturen blir lärmiljön bekant, trygg och betydelsefull för barnet.

6.

Portfolio

Genom portfolioarbetet synliggör vi barnets lärande och barnets framgångsupplevelser. Portfoliorna används i planeringen och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten i samarbete med barnen och vårdnadshavarna.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

Personalen och barnen inom småbarnspedagogiken är en aktiv del av en lärande gemenskap som förhåller sig med öppet sinne till inläring och samarbete och som modigt prövar nya arbetssätt, metoder och innehåll. En lärande gemenskap identifierar och utnyttjar personalens kompetens och uppmuntrar personalen att utveckla den bland annat genom utbildningar. Verksamhetsställets flexibla pedagogiska strukturer möjliggör utbyte av kunskaper och gemensam diskussion inom arbetsgemenskapen. Läraren inom småbarnspedagogik leder utvecklingsarbetet och utvecklingen av en lärande gemenskap på teamnivå. Personalen deltar aktivt i utvecklingen av verksamhetskulturen och strukturerna samt i utvecklingsarbetet såväl på verksamhetsstället som på kommunnivå.

Pedagogiska försök och god praxis dokumenteras och delas mellan personalen. En långsiktig och medveten dokumentation av den pedagogiska verksamheten och utvecklingen är en viktig faktor för att bilda en lärande gemenskap och stärka denna. Tidigare verksamhet och utveckling utgör grunden för den lärande gemenskapens framtida verksamhet.

En gemenskap som uppmuntrar till lärande, lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att lära sig och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Leken är en central verksamhetsform som syns och hörs i en heldagspedagogik som kombinerar och tillämpar de olika delområdena i lärandet. Leken är både ett redskap och ett objekt för lärande. Personalen använder olika former av lek, innehåll och teman på ett målinriktat sätt för att uppnå målen för lärandet och den pedagogiska verksamheten. Personalen observerar, utvärderar och utvecklar aktivt leken och interaktionen. Personalen ger varje barn möjlighet att delta i lekarna.

Personalens uppgift är att aktivt möjliggöra lekar och lekvärldar. Detta innebär till exempel att modifiera den fysiska miljön, bygga upp en lek eller erbjuda interaktivt stöd. Personalen utnyttjar mångsidigt olika utrymmen och miljöer, material och andra resurser för att möjliggöra lek, lärande genom lek och interaktion. Tidsanvändningen planeras också så att det finns möjlighet till långvarig lek.

Lekmiljöerna utvecklas, byggs upp och bearbetas tillsammans med barnen så att allas delaktighet, initiativ och intressen samt tillgänglighetsaspekter beaktas. I lekarna och utvecklingen av dem utnyttjas till exempel smågrupper eller lekgrupper som skiftar enligt intressen och behov så att de stöder uppkomsten av växelverkan och utvecklingen av färdigheter. Barnens delaktighet i lekar och interaktion stärker den inkluderande verksamhetskulturen genom att synliggöra barnens seder, åskådningar, kulturer och intressen.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling⁹⁸ och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av gemenskapen inom småbarnspedagogiken.

---

⁹⁸ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person⁹⁹. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, funktionsnedsättning, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Personalen utvärderar och utvecklar kontinuerligt sin verksamhet för att uppnå likabehandling och jämställdhet. Inkludering handlar om att bemöta barnens mångfald på den pedagogiska verksamhetens nivå.

Principerna för inklusion är värderingar som styr arbetet och som syns i samarbetet mellan personalen, barnen och vårdnadshavarna samt i det sektorsövergripande samarbetet. Personalen är medveten om sina egna värderingar och normer och reflekterar kritiskt över hur de återspeglas i det egna agerandet, i tal och attityder. Det fästs särskild uppmärksamhet vid personalens ansvar för att upptäcka och ingripa i olika former av diskriminering. Personalen ansvarar för att alla barn blir hörda och sedda på lika villkor.

Inom småbarnspedagogiken är man medveten om de samhälleliga utmaningar som gäller likabehandling och jämställdhet. Personalen förebygger medvetet fördomar, stereotyper och attityder om olika människogrupper genom den pedagogiska verksamheten. Särskild uppmärksamhet fästs vid personalens ansvar för att upptäcka och ingripa i olika former av diskriminering. Att identifiera kulturella drag, både synliga och mer dolda, förutsätter en verksamhetskultur som uppmuntrar till aktivt, nyfiket och respektfullt bemötande. Det är småbarnspedagogikens personals ansvar att upprätthålla en öppen och dialogförande växelverkan mellan personal, barn och vårdnadshavare.

Anteckningar om jämställdhet, likabehandling samt planering, utvärdering och utveckling av en inkluderande verksamhetskultur görs för varje verksamhetsperiod i Gruppens plan för den pedagogiska verksamheten. Dessutom styr SpråkPeda-verktyget bedömningen och utvecklingen av den sociala och pedagogiska miljön samt granskning av barnens delaktighet.

---

⁹⁹ Diskrimineringslag 7 och 8 § (1325/2014)

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Begreppet mångfald granskas ingående, det är en egenskap som definierar oss alla. Mångfald omfattar bland annat faktorer med anknytning till familjestrukturer, kön, sexualitet, religion, social ställning, etnicitet, funktionsnedsättning, språk, nationalitet och ålder eller generationer. Uppmärksamhet fästas såväl vid individens synliga drag som vid dolda drag. Personalen utvärderar och utvecklar kontinuerligt sin verksamhet för att uppnå likabehandling och jämställdhet.

Rätten till eget språk, kultur och åskådning är en grundläggande rättighet. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. De språk, kulturer och åskådningar som finns representerade i barngruppen beaktas på ett naturligt sätt i utvecklingen av lärmiljöerna och verksamheten. Att synliggöra flerspråkigheten

stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Språk- och kulturläraren inom småbarnspedagogik stöder personalen i stärkandet av den språkmedvetna lärmiljön och verksamhetskulturen samt vid granskningen av barnens delaktighet. Arbetsverktyget SpråkPeda styr till utvärdering och utveckling av den sociala och den pedagogiska omgivningen.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier¹⁰⁰. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld, diskriminering eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till

¹⁰⁰ Lag om småbarnspedagogik 10 §

naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten och målet för småbarnspedagogiken i Kyrkslätt är att utvecklas och växa till en hållbar livsstil. Barnen lär sig förstå betydelsen av sina egna val och handlingar och deras inverkan på andra människor, naturen och samhället. I verksamheten betonas främjande av det övergripande välbefinnandet, förebyggande av utslagning och tidigt ingripande. Välbefinnandet främjas genom den pedagogiska verksamheten, sektorsövergripande samarbete och en aktiv utveckling av småbarnspedagogiken. Social och kulturell hållbarhet främjas av ett förebyggande flexibelt stöd med låg tröskel samt en högklassig pedagogisk verksamhet där man betonar utvecklingen av interaktionsfärdigheter, emotionella färdigheter och likabehandlingstänkande. På verksamhetsställena inom småbarnspedagogiken behandlas frågor som berör välbefinnandet i det pedagogiska teamet. Daghemsföreståndaren leder säkerhetsarbetet på verksamhetsstället i enlighet med säkerhetsanvisningarna och -planerna för småbarnspedagogiken. I uppgörandet och uppdateringen av säkerhetsplanerna beaktas förändringar i verksamhetsmiljön och till exempel årstidernas olika förhållanden. Nya arbetstagare introduceras i säkerhetsfrågor, gemensamma värderingar och dygder på verksamhetsstället.

Naturen är en viktig lärmiljö som utnyttjas mångsidigt och målinriktat i den pedagogiska verksamheten. Barnet utvecklar en personlig relation till naturen när hen regelbundet leker, agerar och lär sig tillsammans med sin barngrupp i den närliggande naturen. Personalen förbinder sig till värderingarna för en hållbar livsstil, vilket bidrar till att både personalen och barnen utvecklas enligt dessa. Daghemsföreståndaren ansvarar för att personalen och barnen på verksamhetsstället inom småbarnspedagogiken tillsammans får vara med och utveckla värderingarna för en hållbar livsstil i gemenskapen. Utvecklingen handlar om vardagliga saker och övningar i anslutning till dessa: omsorgsfull användning av energi och vatten samt sortering och återvinning av avfall. En hållbar livsstil utvecklas på verksamhetsställena inom den kommunala småbarnspedagogiken bland annat genom programmet "Grön flagg".

Förebyggande av mobbning

Mobbning, trakasserier, diskriminering eller våld kan vara fysiskt, psykiskt eller verbalt och är alltid en subjektiv upplevelse. Förebyggandet av mobbning grundar sig på att man ser över personalens egna attityder, det egna sättet att förhålla sig till barnet, barngruppen och arbetsgemenskapen samt förstår att personen själv påverkar fenomenets existens. Personalen ser över och reflekterar över sitt eget agerande och observerar dynamiken och fenomenet i barngruppen till exempel med hjälp av ett sociogram. Personalen beaktar jämställdhets- och likabehandlingsaspekter när det gäller att upptäcka, förebygga och ingripa i mobbning och diskriminering. Personalen inom småbarnspedagogiken främjar systematiskt och målinriktat

gruppbildningen i barngruppen. Enligt principerna om inkludering har varje barn rätt att höra till en grupp och känna delaktighet.

I gruppens verksamhet är det viktigt att uppmärksamma det goda och att uttrycka det. En atmosfär där alla respekteras stöder barnens uppväxt och utveckling och är en central faktor i förebyggandet av mobbning och diskriminering. Mobbning, trakasserier, diskriminering och våld förebyggs genom att stärka barnens kamrat-, lek- och emotionella färdigheter samt genom att stöda barnens säkerhetsfärdigheter. Säkerhetsfärdigheter lär barnen att respektera sin egen och andras människovärde och kropp. Varje barn har rätt att känna sig värdefull och trygg. Fostran i säkerhetsfärdigheter uppmuntrar barnen att berätta om sina bekymmer och rädslor för vuxna som de litar på.

I daghemmets plan för pedagogiskt ledarskap skrivs det in hur man förebygger mobbning, trakasserier, diskriminering och våld vid verksamhetsstället. I gruppens plan för pedagogisk verksamhet beskrivs de åtgärder som säkerställer att varje barn har en kamrat.

Alla situationerna sköts på ett sensitivt sätt som respekterar alla och så att man stöder barnets självkänsla och undviker att betona upplevelser av skam.

3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig¹⁰¹. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stöder barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till

¹⁰¹ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 2 punkten och 10 §

meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Redskapen ska vara tillgängliga och anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

Lärmiljöerna ska i enlighet med småbarnspedagogikens mål utvecklas så att de främjar likabehandling, jämställdhet mellan könen, utvecklingen av barnets sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna planeras och

utformas tillsammans med barnen och ska stödja barnens naturliga nyfikenhet, lek, utforskning, konstnärliga uttryck och fysiska aktivitet. Lärmiljöerna erbjuder barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter som ger andfåddhet, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. I miljöerna lyfter man fram kulturell mångfald och främjar språklig utveckling och språkmedvetenhet till exempel genom litteratur, bildstöd, lekar och spel. Lärmiljöerna, materialen och redskapen planeras, utformas och används kreativt, flexibelt och mångsidigt så att varje barn har möjlighet att jämlikt delta i verksamheten.

Lärmiljöerna är också pedagogiskt planerade lekmiljöer som erbjuder möjligheter till lek, utforskning och lärande. Lekprojekt planeras, genomförs och utvärderas tillsammans med barnet, vilket stöder långvarig lek. Miljöerna hålls rena och prydliga för så att barnet lätt kan överblicka rummet, hitta redskapen och koncentrera sig på leken. Barnens idéer, lek och alster syns i omgivningen. Lekmiljöerna kan vid behov överföras från en grupp till en annan så att de kan utnyttjas flexibelt enligt olika gruppers behov, teman och projekt. Så stöder leken hela daghemmets gemensamma pedagogiska verksamhet och möjliggör mångsidiga upplevelser av lärande för alla barn.

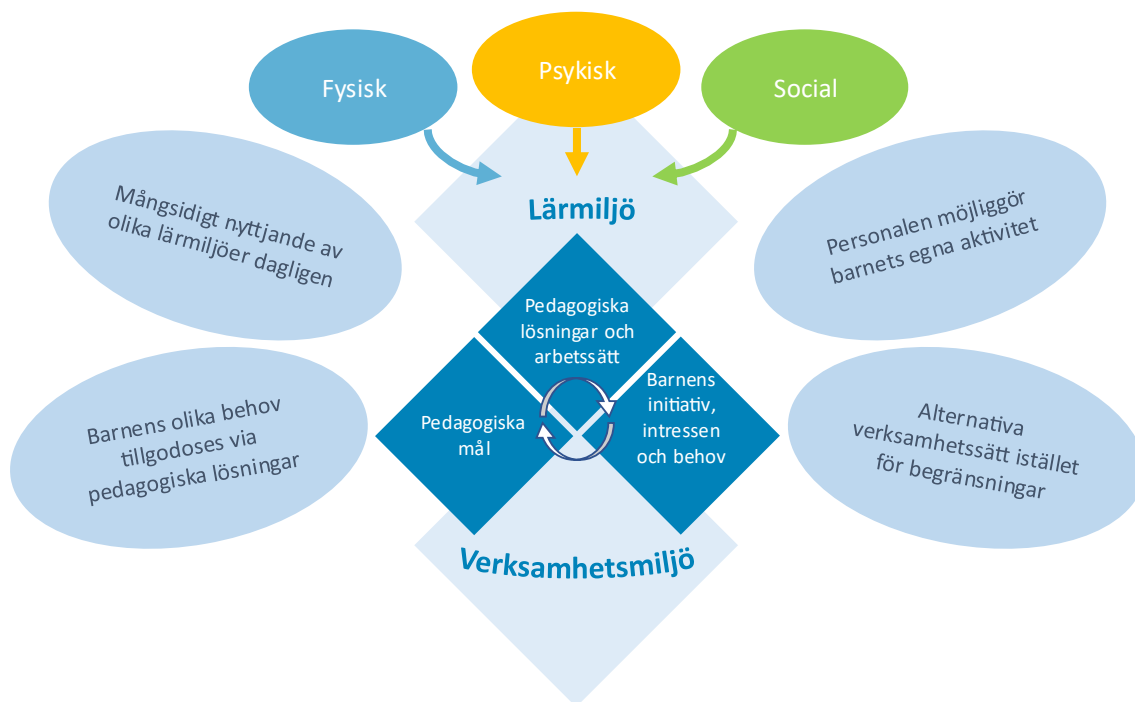
Användning av naturmaterial och återvinningsmaterial berikar verksamheten, och barnen stöds i att tillägna sig en hållbar livsstil genom att öva på att använda redskap på ett ändamålsenligt sätt och ta hand om dem. Principerna om inkludering styr anpassningen av lokalerna och anskaffningen av redskap och material. Teknologi används ändamålsenligt som en del av lärmiljön. Grupperna inom småbarnspedagogiken utnyttjar redskapsutlåning för att berika den pedagogiska verksamheten. Man kan låna motionsredskap, digitala redskap, lådor inom åskådningsfostran och redskap för särskilt stöd.

Lärmiljöerna ska möjliggöra flexibel verksamhet i olika stora grupper och svara mot barnets intressen och individuella behov. De gemensamma reglerna och verksamhetssätten fastställs tillsammans med barnet så att miljön är trygg och respektfull. Onödiga förbud gallras bort, och de förbud som finns ska vara pedagogiskt motiverade. I en trygg atmosfär är det tillåtet att visa olika känslor. Personalen stöder känslouttryck, självreglering och empati och ger positiv respons på försök och framgångar. Barnen har möjlighet att uttrycka sig på olika sätt, såsom med miner, gester och bilder. Förverkligandet av barnens interaktion, delaktighet och välmående granskas genom Gruppens plan för den pedagogiska verksamheten, arbetsredskapet SpråkPeda samt blanketten Utvärdering av samspelet mellan barnen och personalen i barngruppen.

Naturen, daghemsgårdarna, lekparkerna och de byggda miljöerna är en del av lärmiljöer. De utnyttjas för lek, motion, utforskning och naturupplevelser. De tre kåtorna inom småbarnspedagogiken i Kyrkslätt fungerar som platser för lärande utomhus och erbjuder upplevelser vid levande eld och i historiska omgivningar. Barnen får uppleva naturen under olika årstider, och verksamheten stärker barnens relation till naturen samt utvecklar samarbetsförmåga, motoriska färdigheter och självkänsla. Man prövar sina egna gränser och krafter när man tillsammans rumlar genom snårskogar. Säkerheten beaktas, men att ta lämpliga

risker anses viktigt med tanke på lärande. På vintern åker man backe och gör snöskovandringar med barn i alla åldrar och åker skridskor och skidor särskilt med 4–6-åringar. Daghemsgrårdar görs mer ekologiska och funktionaliteten stärks genom utveckling av gårdspedagogik. Ekologiska gårdar stöder barnens fysiska aktivitet, kreativitet och utforskning. Personalen och vårdnadshavarna ges mera förståelse för att det med tanke på lärande är nödvändigt att pröva sina gränser.

Planeringen av lärmiljöerna erbjuder möjligheter till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna och är en del av den planmässiga pedagogiska verksamheten. Verksamhetsmiljöerna omvandlas till pedagogiska lärmiljöer genom medveten planering, utvärdering och utveckling där personalen, barnen och vårdnadshavarna deltar (figur 5). I planeringen beaktas målen i planen för småbarnspedagogik, barnens intressen samt individuella behov och behoven på gruppnivå. Lärmiljöerna berikas till exempel av samarbete med lokala idrottsföreningar samt fysiska och virtuella besök till exempel på bibliotek, museer och kulturarvsobjekt.

Figur 5. Från verksamhetsmiljö till inkluderande lärmiljö

3.3 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man främja målen för den småbarnspedagogiska verksamheten samt en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet genomförs och är systematiskt¹⁰².

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken¹⁰³. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

Personalen inom småbarnspedagogiken ska tillsammans med vårdnadshavaren diskutera värderingar, mål och hur verksamheten genomförs enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda¹⁰⁴.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavaren betonas också då stödet för barnet planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavaren och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare¹⁰⁵ ska ges möjligheter att tillsammans med personalen och barnen delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av småbarnspedagogiken för sitt barn. Digitala tjänster som är tillgängliga används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och

---

¹⁰² Lag om småbarnspedagogik 7 §

¹⁰³ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 10 punkten

¹⁰⁴ Språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014)

¹⁰⁵ Lag om småbarnspedagogik 20 §

gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stöder personalen i deras arbete.

Fostringssamarbetet inom småbarnspedagogiken i Kyrkslätt styrs av värderingar såsom vårdnadshavarnas delaktighet samt en öppen, ärlig och förtroendefull växelverkan. Man berättar ärligt och öppet om barnets glädjeämnen, framgångar och utmaningar i vardagen. Det centrala är att informationsgången sker i rätt tid och att tröskeln för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen är låg. Vårdnadshavarna har om de så önskar möjlighet att boka tid för ett gemensamt samtal med personalen. Förutom lärarna och barnskötarna inom småbarnspedagogiken samarbetar även specialläraren inom småbarnspedagogik, språk- och kulturläraren inom småbarnspedagogik, psykologen inom småbarnspedagogik samt kuratorerna inom småbarnspedagogik och med vårdnadshavarna.

Möten i samband med att barnet lämnas till och hämtas från småbarnspedagogiken utgör grunden för det dagliga samarbetet. Hela personalen ansvarar för samarbetet med vårdnadshavarna och ser till att informationen löper utan hinder och att vårdnadshavarna jämlikt får information om de dagliga aktiviteterna och barnets dag. Vårdnadshavarna erbjuds mångsidigt information om verksamhetens innehåll, mål, planer och händelser och de inbjuds att på olika sätt delta i planeringen och genomförandet av småbarnspedagogiken.

Informationen till vårdnadshavarna sker via elektroniska kommunikationsmedel som möjliggör ömsesidig kontakt. I kommunala daghem synliggörs daghemmets och barngruppens aktiviteter med hjälp av portfolio. Barnets och gruppens portfolio stöder samarbetet med vårdnadshavarna genom att ge vårdnadshavarna information och nya perspektiv på barnets upplevelser på daghemmet samt möjlighet att synliggöra barnets vardag hemma.

Samarbetsformer som är specifika för verksamhetsstället planeras tillsammans med vårdnadshavarna, varvid de har möjlighet att påverka småbarnspedagogiken i Kyrkslätt. Vårdnadshavarna deltar i utvecklingen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på det sätt som beskrivs i kapitel 7.

Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Enligt lagen om småbarnspedagogik¹⁰⁶ ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva sektorsövergripande samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs. En privat serviceproducent ska efter behov bedriva sektorsövergripande samarbete¹⁰⁷.

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för övrig undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, livsåskådningsamfund såsom församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik kan utveckla sin verksamhet i samarbete¹⁰⁸ med högskolor, läroanstalter, forskningsinstitut och myndigheter.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete¹⁰⁹.

Daghemmet, familjedagvården och invånarparkerna är en del av den lokala gemenskapen. Barnet handleds att vara en aktiv medlem och påverkare i den egna närmiljön.

Biblioteket stöder en starkare läskultur inom småbarnspedagogiken genom att erbjuda sina kunskaper och tjänster. Biblioteket ordnar läsjipton och utbildning för personalen inom

---

¹⁰⁶ Lag om småbarnspedagogik 7 §

¹⁰⁷ Lag om småbarnspedagogik 7 §

¹⁰⁸ Lag om småbarnspedagogik 7 §

¹⁰⁹ Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 7, 9 och 13 § (338/2011) samt lag om småbarnspedagogik 7 §

småbarnspedagogiken. Samarbetet mellan biblioteket och småbarnspedagogiken utvecklas och utvärderas tillsammans på regerbundna möten. Man samarbetar med räddningsväsendet i fråga om säkerhetsfostran. Föreningar och idrottsföreningar i Kyrkslätt samarbetar med småbarnspedagogiken genom att erbjuda till exempel möjlighet att pröva olika grenar. Samarbetet med församlingarna i Kyrkslätt anknyter till det systematiska arbetet kring åskådningsfostran och uppmärksammandet av högtiderna under årets lopp. Den grundläggande konstundervisningen vid musikinstitutet stöder småbarnspedagogikens kulturfostran genom att erbjuda sina kunskaper och tjänster. Musikinstitutet ordnar tidig musikfostran, konserter och utbildning för personalen inom småbarnspedagogiken. Personalen planerar och utvärderar samarbetet med olika instanser genom Gruppens plan för småbarnspedagogik.

Inom småbarnspedagogikens åskådningsfostran samarbetar man med olika samfund, organisationer och vårdnadshavare. Åskådningsfostrans mentorer från Kyrkslätt's finska församling, barnarbetaren från svenska församlingen samt språk- och kulturlärare inom småbarnspedagogik stöder personalen i planeringen och genomförandet av åskådningsfostran och etisk fostran. Samarbetet stöds av en samsarbetsgrupp för åskådningsfostran. I gruppen ingår representanter för både småbarnspedagogiken och församlingarna. Samarbete sker också med andra lokala aktörer inom åskådningsfostran

Samarbete kring stödet för barns välbefinnande samt uppväxt och lärande är sektorsövergripande. Regionala sektorsövergripande grupper möjliggör nätverksbildning, samsarbetsformer och utveckling av tjänster mellan olika aktörer. Samarbetet mellan småbarnspedagogiken och rådgivningen är planerat som en integrerad del av småbarnspedagogikens strukturer och genomförs i enlighet med överenskomna verksamhetsmodeller. Inom Västra Nylands välfärdsområde konkretiseras samarbetet särskilt genom informationsöverföring i anslutning till den omfattande hälsoundersökningen för fyraåringar. Blankett för observation och överföring av uppgifter för småbarnspedagogik, vårdnadshavare och rådgivningstjänster, 4 år blanketten är en samsarbetsform mellan småbarnspedagogiken, rådgivningen och vårdnadshavarna, där information om barnets tillväxt, utveckling och vardag delas i syfte att stödja barnets helhetsmässiga välbefinnande.

Personalen planerar och utvärderar samarbetet med olika aktörer genom Gruppens plan för småbarnspedagogik. Samarbetet med församlingen, biblioteket och rådgivningen planeras, utvärderas och utvecklas på kommunnivå.

Invånarparkerna har ett omfattande samsarbetsnätverk som omfattar bland annat speciallärare inom småbarnspedagogik, rådgivningen, församlingen, Mannerheims barnskyddsförbund, idrottsföreningar, medborgarinstitut, daghem och regionala aktörer inom barnkultur. Tillsammans med familjetjänsterna ordnas olika typer av verksamhet för kamratgrupper. Samarbete ökar barnfamiljernas välbefinnande, delaktighet och gemenskap.

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 6. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3), arbetsätt (kapitel 4.3) och stöd för barnet (kapitel 5). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som

anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i planeringen på lokal nivå (kapitel 1.2). Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalens sammansättning och andra särdrag. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och den lokala planeringen som preciserar grunderna samt barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iakttä barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetsätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnets behov av stöd (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten, personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1) samt utvecklingen av verksamhetskulturen.

4.3 Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda alla barn möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önsknings. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger

grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar som till exempel hopp-, kast- och tafattlekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

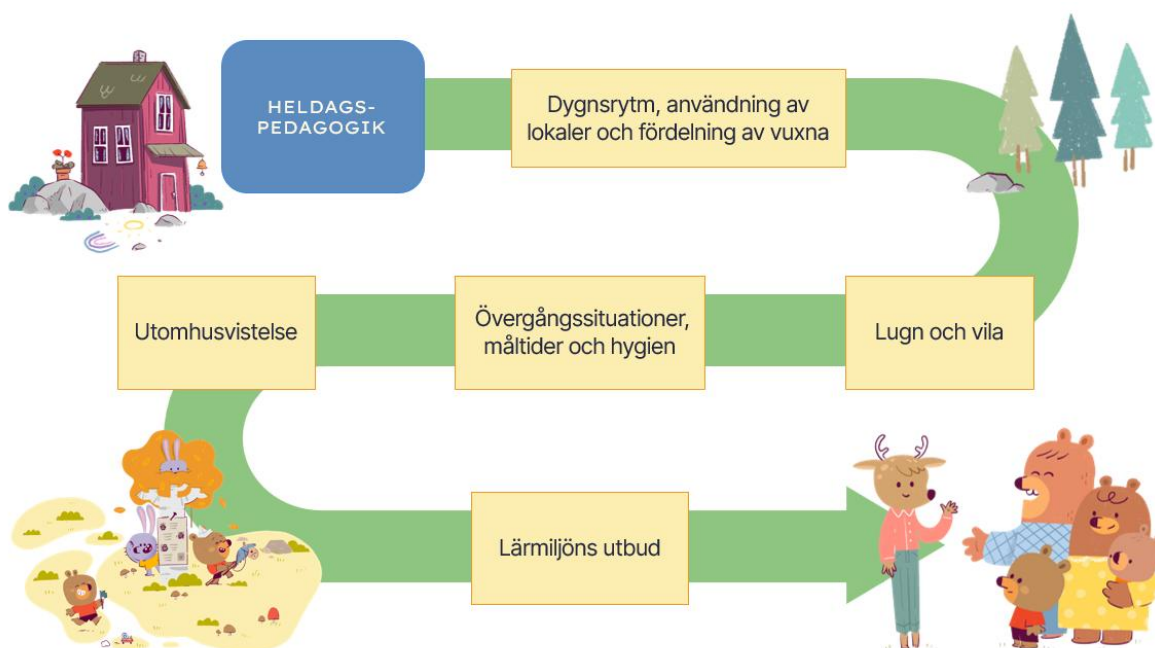
Planering och utvärdering av den pedagogiska verksamheten

Utgångspunkten för planeringen och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är inkluderande småbarnspedagogik, heldagspedagogik och barnorienterade arbetssätt.

Inkluderande småbarnspedagogik

Inkluderande småbarnspedagogik som utgångspunkt för planeringen av verksamheten innebär att man med pedagogisk verksamhet säkerställer varje barns delaktighet och känsla av grupptillhörighet. Med val av arbetssätt, genom smågruppsarbete och genom att omforma lärmiljön säkerställer man högklassig småbarnspedagogik för varje barn och stödjer barnets tillväxt, utveckling och lärande utifrån barnets egna utgångspunkter.

Heldagspedagogik

Figur 7. Heldagspedagogik

Heldagspedagogik bygger på uppfattningen att lärande sker under hela dagen och i alla miljöer. Hela dagen inom småbarnspedagogiken planeras pedagogiskt för att stödja barnets tillväxt, utveckling och lärande. I vardagen inom småbarnspedagogiken ingår många dagligen återkommande aktiviteter som utgör värdefulla möjligheter till lärande.

Genom heldagspedagogik görs målen för den breda kompetensen och innehållen i lärområdena till en konkret del av barnets vardag. I pedagogiskt planerade vardagssituationer stärks barnens tänkande och problemlösningsförmåga, deras interaktions- och uttrycksförmåga, färdigheter i att ta hand om sig själv och hantera vardagen, multilitteracitet samt delaktighet och påverkan i frågor som hör till deras livsmiljö. Lärområdena integreras i barnets hela dag genom pedagogiskt planerade lärmiljöer och genom att till exempel fysisk aktivitet och läsning blir en naturlig del av dagens strukturer.

Barnorienterade arbetssätt

Barnorienterade arbetssätt grundar sig på en syn på lärande som betonar barnets aktörskap, vilket stärker barnets delaktighet i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten i den egna gruppen. Barnens självinitierade verksamhet, den verksamhet som personalen och barnen gemensamt utvecklar samt verksamhet som planeras av personalen

kompletterar varandra i vardagen inom småbarnspedagogiken. Genom barnorienterade arbetssätt blir barnets röst en tydlig del av planeringen av verksamheten. Barnets roll förändras i takt med stigande ålder och ökade färdigheter. Personalens uppgift är att på olika sätt säkerställa varje barns delaktighet, med beaktande av barn i olika åldrar och med varierande färdigheter.

Figur 8. Arbetssätt

Lekpedagogik

Leken är småbarnspedagogikens pulserande hjärta – en kraft för gemenskapens välbefinnande och lärande!

Lek och lekfullhet utgör kärnan i verksamheten inom småbarnspedagogiken och är en central pedagogisk metod som styr planeringen och utvärderingen av verksamheten. Lek är också pedagogisk verksamhet som integrerar och tillämpar lärområdena samt möjliggör arbete i projektform. Personalen använder lekpedagogik målinriktat och systematiskt som en del av all pedagogisk verksamhet. Även de mål som skrivs in i barnets plan för småbarnspedagogik förverkligas genom lek.

Lek är en del av en inkluderande verksamhetskultur. Personalen observerar, lyssnar till och beaktar barnets individuella sätt att agera i lek och att samspela med andra. Vid planering, uppbyggnad och utveckling av lekar och lekmiljöer beaktas barnens individuella behov. Jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv samt mångfald beaktas i handledningen av lek, delaktigheten samt i de fysiska miljöerna och materialen. Barnet ska till exempel ges möjlighet att leka utan att begränsas av könsstereotyper.

Personalen uppmuntrar barnet till olika former av lek både inomhus och utomhus, och erbjuder även möjligheter till fysiskt aktiva och energiska lekar. Personalen har en aktiv och sensibel roll i leken. En del av leken är självstyrd, en del är planerad och handledd av vuxna – båda formerna är värdefulla och stödjer barnets lärande på olika sätt. Den lekande pedagogens uppgift är att observera och handleda leken med beaktande av barnets utvecklingsnivå, intressen och gruppens dynamik. Pedagoger berikar leken, stöder samspelet och hjälper barn att hitta in i leken samt att fördjupa den.

Projektarbete

Inom projektarbete formas den pedagogiska verksamheten genom helhetsinriktade lek- eller utforskningsprojekt som utgår från barnens nyfikenhet och intresseområden och som planeras och utvärderas gemensamt av barn och personal. I verksamheten förenas olika lärområden, lärmiljöer och arbetssätt på ett systematiskt och målinriktat sätt. Pedagogisk dokumentation, utvärdering och planering utgör en integrerad del av verksamheten.

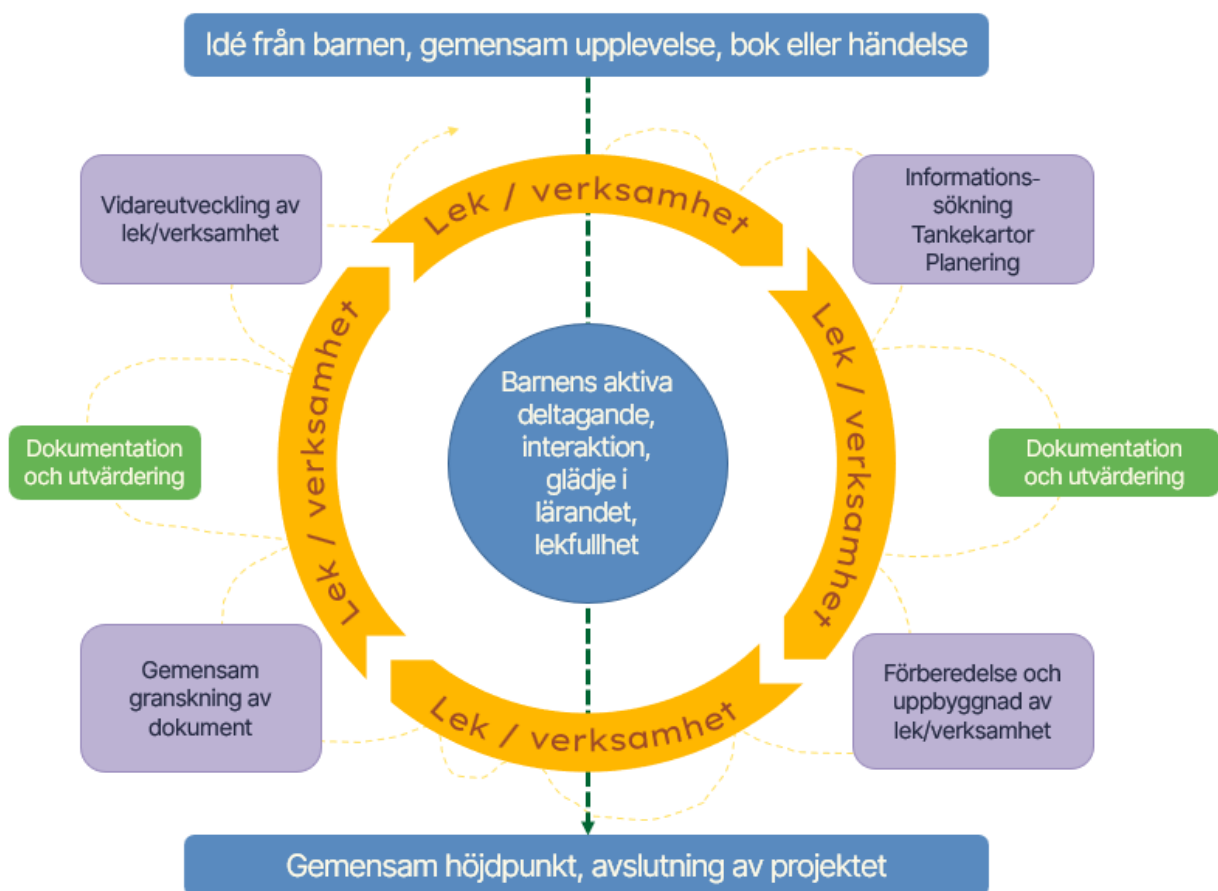
Arbetet genomförs i enlighet med synen på lärande genom att stärka barnets aktiva aktörskap och utgå från barnets styrkor och intressen. Projektet förs framåt tillsammans med barnen genom gemensam planering, dokumentation och utvärdering, med beaktande av barnens ålder och färdighetsnivå. Utvecklingen av barns delaktighetsfärdigheter, såsom att uttrycka egna åsikter och att lyssna på andra, är på ett målinriktat sätt en del av projektarbetet.

Planeringen av gruppens projekt inleds utifrån barnens frågor, funderingar eller en gemensam upplevelse. Ett lek- eller utforskningsprojekt kan också ta sin utgångspunkt i en bok eller berättelse som har lästs. Utifrån barnens ålder och utvecklingsnivå planeras den gemensamma leken eller utforskningsprojektet tillsammans, information söks och gemensamma beslut och val görs. Personalen säkerställer varje barns delaktighet och stöder utvecklingen av samarbetsfärdigheter i gruppen. Former för barnets delaktighet förändras i takt med utveckling och lärande.

I lek- eller utforskningsprojektet är det inte resultatet utan processen som är det väsentliga. Därför är barnen aktiva aktörer i alla skeden av arbetet. Barnen ges möjlighet att pröva, välja och experimentera, och personalen kan tillsammans med dem reflektera över varför ett visst val inte fungerade om något inte går som planerat. Pedagoger ska också vara en aktiv deltagare och medlekare. Den vuxna möjliggör barnens lek och arbete, introducerar nya arbetssätt, erbjuder nya perspektiv och ansvarar för att varje barns delaktighet och trygghet tillgodoses. Personalens uppgift är även att säkerställa att barnen under leken eller utforskningsprojektet får mångsidiga erfarenheter från olika lärområden och att de mål som antecknats i barnens individuella planer för småbarnspedagogik beaktas och förverkligas inom projektprocessen.

Barnen och personalen dokumenterar leken eller utforskningsprojektet och använder dokumentationen för att synliggöra det som har lärts och upplevts. Dokumentationen granskas gemensamt som grund för den fortsatta planeringen av verksamheten. Hela projektet kan få en ny inriktning, eller så kan det inom det gemensamma projektet uppstå sidoprojekt i mindre

grupper kring särskilt intressanta teman. I början av projektet vet man ännu inte vart projektet kan komma att leda gruppen. Personalen dokumenterar, observerar och planerar även målen för barnens uppväxt och lärande. I den pedagogiska dokumentationen används både gruppens och barnets portfolio, där man kan samla skriftliga dokument, fotografier, sagotering, videor och ljudfiler. I dokumentationen används inkluderande metoder, såsom alternativa kommunikationsmetoder, enligt barnets behov. Genom dokumentation av lekprocesserna synliggörs barnets upplevelsevärld, färdigheter och utvecklingen av dessa, och man kan gå tillbaka till dem tillsammans med barnet och vårdnadshavarna. I dokumentationsarbetet används inkluderande metoder, såsom alternativa kommunikationssätt, i enlighet med barnets behov. Genom dokumentationen ges barnet möjlighet att uttrycka sina tankar och intressen, och barnets lärande, uppväxt och utveckling görs synliga.

Figur 9. Pedagogisk dokumentation i barngruppens lek / verksamhet

Personalen möjliggör arbetet genom att erbjuda tid, ändamålsenliga miljöer och material. Personalens uppgift är att stödja och möjliggöra barnets lärande, delaktighet och aktörskap. Personalen integrerar de pedagogiska målen i Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik samt målen i barnens individuella planer för småbarnspedagogik som en naturlig del av det projektbaserade arbetssättet. Lek- eller utforskningsprojekt kan vara kort- eller långvariga och variera i omfattning och innehåll. I alla projekt står barnets aktörskap i centrum, och personalens val styrs av den syn på lärande och de mål som fastställs i planen för småbarnspedagogik.

Smågruppsarbete

Smågruppsarbete stärker barnets möjligheter att öva och förverkliga sitt aktörskap. Utgångspunkten för smågruppsarbetet är inkludering och barnens delaktighet. Vid bildandet av smågrupper beaktas barnens olika individuella egenskaper, möjligheterna till kamratlärande och samspel mellan gruppmedlemmarna samt de pedagogiska målen. Smågrupperna planeras utifrån pedagogiska grunder så att de motsvarar barnens behov och verksamhetens mål. Genom smågruppsarbete ges barnet möjlighet att påverka sin vardag och att få erfarenheter av att höra till en grupp. I smågruppen får barnet möjlighet till lek, utforskande och lärande samt till att öva samspels- och grupparbetsfärdigheter tillsammans med kamrater.

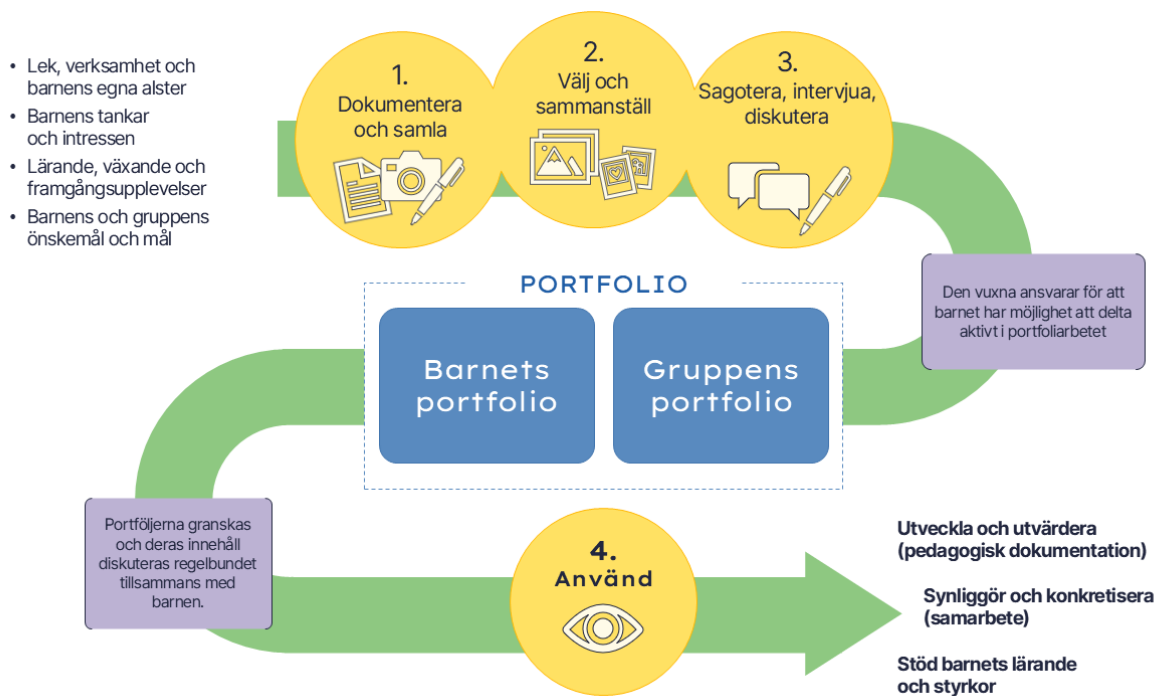
Personalen styr utvecklingen av gruppdynamiken samt stärker och stöder en positiv samhörighet i gruppen. Personalen ser till att varje barn blir sedd och hörd och därmed uppskattad som individ med sina egenskaper, initiativ, åsikter och tankar. Planeringen av smågruppsarbetet genomförs tillsammans med barnen och utgår från deras intresseområden. Vid fastställandet av de pedagogiska målen för verksamheten beaktas barnens individuella behov i fråga om tillväxt, utveckling och lärande.

Arbete med barnets portfolio

Med barnets portfolio avses barnets personliga dokumentsamling. Sammanställningen av portfolion styrs av vissa pedagogiska principer. De principer som styr arbetet med barnets portfolio är 1) barnorientering, 2) individualitet, 3) barnets delaktighet och 4) ett positivt, styrkebaserat förhållningssätt. I barnets portfolio synliggörs stigen för barnets individuella uppväxt och lärande, intresseområden samt andra för barnet meningsfulla frågor och erfarenheter synliga på ett positivt sätt.

Vid sidan om barnets personliga portfolio samlas dokument i barngrupper också i den gemensamma portfolion, gruppens portfolio. De principer som styr arbetet med barnets portfolio tillämpas på samma sätt på gruppens portfolio, med den skillnaden att fokus i dokumentationen ligger på barngruppen och den verksamhet som genomförs tillsammans, snarare än på det enskilda barnet. Barnets portfolio och gruppens portfolio kompletterar varandra.

Barnet deltar i dokumenteringen och i valet av material som inkluderas i portfolion i enlighet med sin ålder och sina färdigheter. Det är viktigt att också barnets egna tankar och kommentarer alltid inkluderas i anslutning till de valda dokumenten. Det reflekterande samtalet utifrån dokumenten både i barnets personliga och i gruppens portfolio bildar sambandet mellan portfolioarbetet och den pedagogiska dokumenteringen, varvid portfolioarbetet, utöver sina övriga syften, bidrar till utvecklingen av en inkluderande och barnorienterad verksamhetskultur.

Figur 10. Arbete med barnets portfolio

Medielek

Medielek är en metod inom mediefostran som utvecklats i Kyrkslätt och där principerna för barnorienterad pedagogik samt de olika arbetssätten som hör ihop med produktion av eget mediematerial och egen mediekonst förenas. En regelbundet genomförd medielek stödjer och erbjuder barngruppen verksamhetsätt som främjar barnets deltagande i verksamheten och dokumenteringen av barnets egna erfarenheter särskilt genom fotografering och inspelning.

Syftet med medieleken är att barnen lär sig kritisk medieläsfärdighet genom att själva tillverka eget mediematerial i stället för att forska i färdiga medieinnehåll. I medieleken bestämmer barnet självt om innehållet i sitt mediematerial, varvid barnets val, observationer och intressen blir synliga genom de foton, videor och ljudinspelningar som barnet tagit.

Bakom medieleken ligger medielekens regler, som tillämpas på såväl en enskild fotograferingsuppgift (s.k. "grundövning i medielek") som i mer omfattande medieleksprojekt.

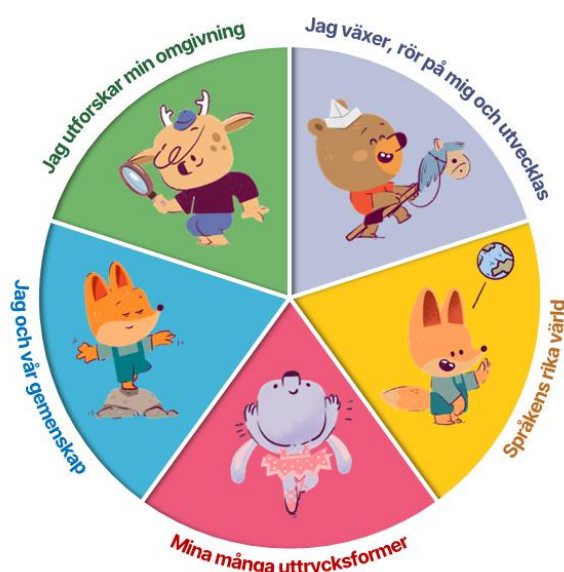
Medielekens regler:

- 1) **Anvisning för fotografering/inspelning: Pedagoger ger ramar**
Varje barn tar ett överenskommet antal foton
- 2) **Barnet skapar innehållet**
Barnet beslutar turvis vad och hur hen filmar eller fotograferar.
- 3) **Man ser på fotona/inspelningen genast**
När grupper har tagit bilder/spelat in videor, tittar man på alstret tillsammans
- 4) **Pedagogen understöder**
Pedagogen tar hand om tekniken samt ger nya idéer i leken

4.5 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan¹¹⁰ nämligen:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens åsikter, intressen och frågor. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

¹¹⁰ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringsgällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 11. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iakttä tonfall och betoningar. Vid behov ska barnen stödjas i att använda egna alternativa kommunikationssätt som en del av kommunikationen i gruppen.

Förmågan att använda språket ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Barnets språkliga utveckling, interaktionsfärdigheter och utveckling av den språkliga identiteten stöds genom en delaktiggörande, inkluderande pedagogik. De språkliga färdigheterna beaktas mångsidigt i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av den pedagogiska verksamheten och i samarbete med personalen. Detta innebär till exempel att smågruppsarbetet, verksamheten och målen anpassas på ett ändamålsenligt sätt och att personalens kompetens om stöd för uppväxten och lärandet utnyttjas. Barnets delaktighet i verksamheten och interaktionen möjliggör språklig utveckling och utveckling av kamratrelationer. Personalen ansvarar för att barnets delaktighet genomförs och skapar möjligheter till delaktighet dagligen.

Barnets språkliga färdigheter och interaktionsfärdigheter stärks enligt principerna för heldagspedagogik. Lek, musik, rörelse, teknologi och annat innehåll samt olika lärmiljöer utnyttjas som stöd för den språkliga utvecklingen, delaktigheten och uppkomsten av kamratrelationer. Personalen ansvarar för att den pedagogiska verksamheten och interaktionen är språkmedveten och sensitiv. Personalen förstår att de hela tiden fungerar som

modell både vad gäller språk och interaktion. Olika metoder som stöder interaktionen används så att alla barn får vara delaktiga och upplever att de blir hörda.

Dialogisk läsning, ordkonst och sagotering stärker barnets aktiva roll i att undersöka och producera språket och litteraturen. Dialogisk läsning är en aktiv och interaktiv läsmetod som genomförs regelbundet i barngrupper. Personalen styr den dialogiska interaktionen genom öppen diskussion och frågor. Ordkonst är en språkmedveten, upplevelserik och mångkonstnärlig lek med ord där glädjen i att experimentera och skapa betonas. Sagotering är en barnorienterad och inkluderande metod där den berättelse barnet berättar sparas ord för ord och på så sätt blir barnets röst hörd. Dessa metoder kombineras målinriktat och planmässigt med den pedagogiska verksamheten.

En rik språklig miljö och läsning av mångsidig litteratur inom småbarnspedagogiken stärker barnets intresse för språk, böcker och läsning. Böcker finns framme på ett lockande sätt där barnen har tillgång till dem och det har reserverats ett lugnt utrymme för att läsa dem. Ramsor och läsning av olika typer av litteratur planeras målinriktat och genomförs regelbundet i olika situationer under dagen som en del av heldagspedagogiken. Biblioteket erbjuder aktivt sina kunskaper och tjänster för att stärka läskulturen inom småbarnspedagogiken till exempel genom boktips, läskampanjer och utbildningar.

Som hjälp för att observera och utvärdera språk- och interaktionsmiljön används blanketten Utvärdering av samspelet mellan barnet och personalen i barngruppen samt SpråkPeda-verktyget. Med hjälp av SpråkPeda-verktyget utvärderas och utvecklas lärmiljön, genomförandet av delaktighet, personalens verksamhet, växelverkan samt språkens synlighet inom småbarnspedagogiken. En utvärdering görs två gånger under verksamhetsperioden: på hösten beslutas om utvecklingsobjekt och på våren utvärderas särskilt utfallet av dessa utvecklingsobjekt. I fråga om flerspråkiga barn ansvarar läraren för användningen av SpråkPeda-verktyget, anteckningar, samarbetet med vårdnadshavarna samt utvärderingen.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar och spelar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt

formgivning. Dessa arbetsätt kan vara till exempel att bygga, modellera, klippa, spika, såga och sy. Målet med att **uttrycka sig genom slöjd** är att barnen ges möjligheter att glädjas över att försöka, utforska, skapa tillsammans, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. Tillsammans med barnen kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

Barnet blir kulturellt kompetent då konst- och kulturföstran inom småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, förändra och använda sin kultur genom sina egna upplevelser och sitt eget lärande. Målet är att för barnen utveckla en god och öppen relation till konst som bär genom hela livet. Personalen planerar och genomför tillsammans med barnen olika innehåll, metoder och tekniker med anknytning till konst och kultur som en del av den pedagogiska verksamheten. Ett fritt och lekfullt konstnärligt arbete stöder i synnerhet utvecklingen av kreativiteten och stärker barnets eget uttryck.

Den konst barnet skapat synliggör barnets observationer, känslor och kreativa tänkande. Konstuttryck är ett språk som skapar delad förståelse och interaktion samt stärker barnets delaktighet och en inkluderande verksamhetskultur. Konst- och kulturföstran hjälper barnet att hitta sin egen roll i gruppen. Inom småbarnspedagogiken stöder och främjar man barnkulturen som barnen också själva skapar. Verksamhetsätt som utgår från barnen ger utrymme för barnens egna experiment och tankar. Det konstnärliga arbetet skapar i sig förutsättningar för att stärka barnets självkänsla. Målet är att varje barn ska hitta det mest karaktäristiska sättet att uttrycka sig.

Man övar på att kasta sig in i den kreativa processen och samtidigt lär man sig att det inte finns rätt och fel sätt att uttrycka sig. Konst- och kulturföstran ger möjlighet att uppleva och öva på att framgångar och misslyckanden. Med hjälp av konsten kan man uttrycka sina känslor, såväl glädje som ilska och sorg. Arbetet kan å ena sidan vara aktiverande, å andra sidan lugnande. Personalen ansvarar för att barnet upplever att arbetsprocessen är trygg. Faserna i det kreativa arbetet dokumenteras eftersom experimenterandet och processen är viktigare än slutresultatet.

I de arbetssätt som tillämpas för att uttrycka sig används flera sinnen och utnyttjas mångsidigt olika lärmiljöer, såsom daghemmets inomhus- och utomhusutrymmen, naturen, bibliotek och lokala sevärdheter. I mån av möjlighet bekantar man sig också med kulturutbudet i huvudstadsregionen. I konst- och kulturfostran används tvärkonstnärliga arbetssätt där olika konstformer och metoder kombineras. Fostran till en hållbar livsstil förverkligas också inom konst- och kulturfostran till exempel genom att man använder natur- och återvinningsmaterial samt metoder inom miljökonsten.

Kyrkslätts plan för kulturfostran, Kulturkompassen, utnyttjas som stöd för kultur- och konstfostran. Kulturkompassen är ett gemensamt program för kulturfostran inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Syftet med kulturkompassen är att ge barn möjlighet att uppleva, uttrycka och lära sig om konst och kultur. Den verksamhet som kulturkompassen erbjuder genomförs läsårsvis så att varje barn på lika villkor får delta i konst- och kulturverksamheten. Verksamheten genomförs till exempel i form av konstnärsbesök, föreställningar och samarbete med biblioteket, musikinstitutet och bildkonstskolan. I barnets och gruppens portfolio dokumenteras barnens konstnärliga uttryck samt tankar och upplevelser av det kreativa arbetet.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man

bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen såsom vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet, till exempel om födelse och död.

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stöder barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könets och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Målet med åskådningsfostran och etiskt tänkande är att bygga upp en respektfull växelverkan mellan olika levnadsvanor och värderingar. Etiska frågor och värderingar diskuteras med barnen. Det viktigaste är inte att ha färdiga svar, utan de insikter, erfarenheter och upplevelser av gemenskap som uppstår genom den gemensamma reflektionen. Personalen beaktar mångfaldsaspekten i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av lärmiljöerna, verksamheten och redskapen. Genom lek behandlar barnen saker, händelser och känslor som är viktiga i och som hör till deras liv. Detta ger personalen möjlighet att tillsammans med barnen behandla livsåskådningsfrågor och etiska frågor på ett naturligt sätt. Personalen måste vara känslig, närvarande och modig för att kunna låta sig ryckas med och fundera över saker med barnen.

Etisk fostran stöds av dygd tänkande. Dygder är etiskt och moraliskt värdefulla karaktärsdrag som syns i handlingar och påverkar individens och gemenskapens verksamhet positivt. Tillsammans med barnen reflekterar man kring det egna ansvaret och delaktighet i gemensamma angelägenheter. Reflektion kring dygder och etik stöds exempelvis genom samtal, bilder, berättelser, sagor och drama. Systematisk övning av emotionella färdigheter är en fast del av den etiska fostran. En del av den etiska reflektionen är även det ömsesidiga beroendet mellan människans och naturens välbefinnande, vilket kallas planetärt välbefinnande. Tillsammans med barnet övar man på att göra val som är bra för naturen.

Vid verksamhetsställena identifieras reflektioner kring åskådningar och etiska frågor och dessa teman diskuteras i arbetsgemenskapen. Frågor kring åskådningsfostran, etiskt tänkande och samarbete inom åskådningsfostran som är specifika för verksamhetsstället och barngruppen antecknas i Gruppens plan för småbarnspedagogik. I åskådningsfostran bekantar man sig med olika åskådningar, vilket breddar barnens förståelse och respekt för ett åskådningsmässigt mångsidigt samhälle och värld. Åskådningarna syns i barnens vardag och barnen erbjuds möjligheter att diskutera dem. Att ge utrymme för barns frågor och känslor samt att diskutera dem stöder deras förmåga att hantera åskådningsrelaterade frågor. Barnen lär sig att var och en har rätt till sin egen världsuppfattning och sitt eget sätt att tänka.

Innehållet i åskådningsfostran omfattar kulturella och åskådningsrelaterade högtider och traditioner samt högtider som är viktiga för familjerna. Planeringen av verksamheten stöds av Tillsammans året runt – Kyrkslättis kulturella festkalender. Med hjälp av den bekantar man sig på ett mångsidigt sätt med högtidsdagar som hör till olika åskådningar och årets gång. I samarbete med åskådningsgemenskaper kan besök till åskådningsheliga rum samt till platser och byggnader som är betydelsefulla för familjer och barn genomföras antingen på plats eller genom virtuella besök. I samband med högtider under året kan småbarnspedagogiken delta i religiösa tillställningar som ordnas av församlingen, till exempel julkyrka. Vårdnadshavaren har möjlighet att välja om barnet deltar i den religiösa tillställningen eller i ett alternativ som ordnas inom småbarnspedagogiken

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiska tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Centrala delområden inom matematiken är färdigheter i matematiskt tänkande och slutledningsförmåga, taluppfattning och räknefärdigheter, aritmetiska färdigheter, geometriska färdigheter, mätning och tid samt begrepp som anknyter till dessa. Utvecklingen av matematiskt tänkande har samband med rumsuppfattning och språkligt tänkande. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som väcker barnens intresse. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen, till exempel en skog, en park, en äng eller ett strandområde kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar livsstil.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iakttä tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och applikationer och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker eller musikinstrument och andra tekniska lösningar i vardagen, och undersöka hur de fungerar.

Personalen ordnar planmässigt och målinriktat olika situationer där man förundras över och undersöker olika fenomen och där matematiska problem förekommer och konkretiseras. Vardagliga stunder, såsom måltider, påklädning och övergångssituationer, utnyttjas som situationer där barnen kan lära sig matematiskt tänkande. I lärmiljön finns olika material, redskap, spel och naturmaterial som lockar till att klassificera, jämföra och räkna. Olika spel och lekar stöder utvecklingen av den logiska slutledningsförmågan och det logiska tänkandet. Via

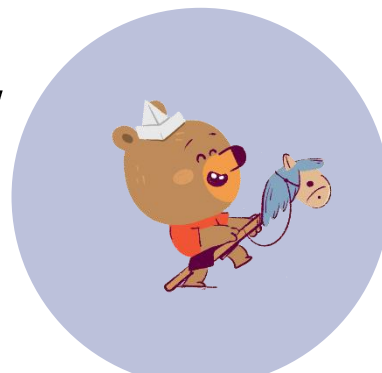
dessa tränar barnet också sina programmeringsfärdigheter genom att experimentera tillsammans samt genom att komma med idéer och bygga upp egna produkter. Även olika programmerbara robotar avsedda för både utomhus- och inomhusbruk ger möjligheter att öva på matematiska och tekniska färdigheter. Vistelse i naturen och de närliggande skogarna stärker barnets observationsförmåga och ger möjligheter till mångsidigt matematiskt och logiskt tänkande. Personalen uppmuntrar barnet att förundra sig, undersöka, föra fram sina egna lösningar och motivera dem. Målet är att skapa en positiv inställning till miljön och matematik eftersom glädjen i att lära sig och lyckas skapar en positiv bild av lärandet och barnet som en lärande individ.

Varje barngrupp har minst en dag per vecka då verksamheten sker i naturen och lärandet sker utomhus. Målet är att barnet utvecklar en aktiv, positiv, nyfiken och respektfull relation till naturen samt en vilja att värna om den. I naturen njuter man av dess mångfald, motionsglädje, dofter, färger, ljud, smaker och naturens skönhet under olika årstider. Barngrupperna har möjlighet att beställa lunch och mellanmål till utflyktsmålet, vilket gör det möjligt att tillbringa hela dagen i naturen. De som ansvarar för hållbar utveckling främjar uppnåendet av målen för en hållbar livsstil vid verksamhetsställena.

Den närliggande naturen och den byggda miljön utnyttjas regelbundet i lärsituationer. Verksamhet där man observerar, experimenterar, undersöker och skapar upplevelser ökar förmågan att dra slutsatser om olika fenomen och ge information om miljön. Fenomen, organismer och växter som observeras i naturen och deras egenskaper och olikheter samt den byggda miljön erbjuder praktiska forskningsobjekt utifrån barnens egna utgångspunkter och konkreta upplevelsevärld. Digitala verktyg, såsom olika kameror och mikroskop, erbjuder nya perspektiv för att observera och undersöka miljön och dess fenomen. Fotografering, inspelning av ljud och annan dokumentation gör det möjligt att gå tillbaka till händelser som upplevts och observationer som gjorts i naturen. En gemensam diskussion och reflektion utifrån dokumentationen är ett sätt att bekanta sig med vilka fenomen barnen är intresserade av och vad de anser om dem. Dokumentation i naturen kan genomföras i enlighet med principerna för medielek, som särskilt framhäver betydelsen av att barnet själv är aktiv. Det är viktigt med en atmosfär av interaktion där man diskuterar och uppskattar förundran, där det finns utrymme för fantasi, varvid det är roligt att hitta och lära sig nya saker.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga

möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskänneteknik och - kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana fysiska aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge mat och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Matfostran stöder en hållbar livsstil och stärker barnens förståelse för till exempel matens ursprung, betydelse och värde. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig

att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

Inom småbarnspedagogiken följer man rekommendationerna för fysisk aktivitet under de första åren och ser i samarbete med vårdnadshavarna till att barnen dagligen är fysiskt aktiva. I den fysiska fostran inom småbarnspedagogiken beaktas särskilt fartfylld fysisk aktivitet där barnen blir andfådda och som är viktig för barnets uppväxt och utveckling som helhet. Barnets motoriska färdigheter observeras vid verksamhetsstället på gemensamt överenskomna sätt och observationerna utnyttjas som stöd för planeringen av verksamheten. Man diskuterar barnets fysiska aktivitet med vårdnadshavarna och uppmuntrar familjen till en aktiv livsstil. Som stöd för diskussionen kan man använda olika digitala dokument med information om fysisk aktivitet inom småbarnspedagogiken, till exempel kan den gemensamma diskussionen starta och utgå från barnets eller gruppens portfolio.

Inom småbarnspedagogiken är fysisk aktivitet en naturlig del av heldagspedagogiken. En aktiv livsstil stärks genom att man kombinerar motionsinriktade mål med den övriga verksamheten och undervisningen. Personalen uppmuntrar barnen till mångsidig fysisk aktivitet. Genom fysiskt aktiva lekar och spel, inspirerande motionsredskap och motion i olika miljöer hjälper man barnet att hitta glädjen i att röra på sig. Motionsredskapen finns framme i grupputrymmena i syfte att berika leken och ge idéer till fysisk aktivitet.

Uppföljningen och utvärderingen av den fysiskt aktiva verksamhetskulturen är systematisk och målinriktad. På verksamhetsställena görs årligen en bedömning av nuläget, utifrån vilken man fastställer ett utvecklingsobjekt, mål och åtgärder för att stärka en fysiskt aktiv vardag. Verksamheten koordineras av en kommunal samordningsgrupp som styr också de motionsansvarigas verksamhet. Vid varje kommunalt och privat daghem samt inom familjedagvården ska finnas en motionsansvarig som främjar uppnåendet av målen för en aktiv livsstil vid verksamhetsstället.

Matfostran och minskning av matsvinnet är en viktig del av fostran till en hållbar livsstil. Matstunderna är stressfria situationer där barnen kan prova på nya smaker i en trygg atmosfär. Barnet ges möjlighet att bedöma mängden mat hen behöver enligt åldersnivå. I måltidssituationen får barnet färdigheter att tänka ansvarsfullt och känna sin egen kropp. Barnen uppmuntras till självständighet till exempel vad gäller att breda smör på brödet, skära maten i bitar, använda bestick och tömma tallriken enligt sorteringsanvisningarna. Barnets möjlighet att påverka sin egen måltidsstund ökar självständigheten och ger barnet upplevelser av påverkan. Matfostran kan också ske i leksituationer eller via konstfostran, varvid man kan bekanta sig med födoämnen och smaker genom lek eller genom att skapa uttrycksmedel av bekanta födoämnen, till exempel genom att måla med bär.

I kroppskännedomspostran beaktas kropp, känslor, närhet, miljö och andra människor, välbefinnande, trygghet och hälsa, fortplantning, normer och rättigheter. Alla områden inom

kroppskännedom behandlas tillsammans med barnen. Temana inom ämnesområdet kan inkluderas i innehållet för mångsidig kompetens och lärområdena, men det viktigaste är naturliga situationer i vardagen, såsom barnens förundran, frågor, konfliktsituationer och observationer. Fostran i kroppskännedom kan dessutom granskas med hjälp av kunskaper, färdigheter och attityder. Det är viktigt att beakta dessa olika nivåer av fostran med tanke på tillägnandet av olika teman

4.6 Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani¹¹¹. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen¹¹² har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den

¹¹¹ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89 samt teckenspråkslag (359/2015)

¹¹² Finlands grundlag 17 § 3 mom. (731/1999)

samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5). Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

Personalen reflekterar regelbundet över sina egna värderingar, normer och attityder. Personalen förhåller sig i vardagen, i tal och handlingar, respektfullt till alla barn och familjer och bemöter dem som individer. Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet beaktas i lärmiljöerna och materialen. Man kan ta hjälp av Gruppens plan för den pedagogiska verksamheten samt Plan för att skydda barn mot mobbning, trakasserier, diskriminering eller våld. I processen för det inledande samtalet skapas en förtroendefull relation till vårdnadshavarna och med dem diskuteras till exempel hur frågor som gäller bland annat språk, åskådningar, kulturer och annan mångfald behandlas på ett sätt som respekterar vårdnadshavarna och barnet.

Personalen använder olika pedagogiska och strukturella metoder på ett mångsidigt sätt för att verksamheten och genomförandet av den ska vara inkluderande, det vill säga att barnet blir delaktigt i gruppen och dess verksamhet. Vid planeringen av den pedagogiska verksamheten beaktas framförhållning och aktivitet. I genomförandet av pedagogiken utnyttjas i stor utsträckning språk- och kulturmedvetna verktyg och metoder, bland annat kroppen, sinnena, gester, miner, aktivitet, teknologi, bilder samt olika former av konst och motion. Dessutom är personalen aktiv med att konkretisera, modellera och sätta ord på alla aktiviteter och ser till att barnet är delaktigt. Som stöd för interaktionen används alternativa kommunikationsmetoder såsom bildstöd och stödtecken, och växelverkan i båda riktningarna möjliggörs. Barnen deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten, vilket gör det möjligt att synliggöra barnens kulturer i barngruppens verksamhet. Barnet får synliggöra sitt eget språk, sin kultur och sin åskådning och de ses som berikande för gemenskapen. Personalen är medveten om att den hela tiden fungerar som modell för hur man förhåller sig till mångfald och hur man synliggör den.

Utvecklingen av lärmiljön och de pedagogiska lösningarna i vardagen är en central del av främjandet av en språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik och tillhör alla barn. Arbetet i barngruppen sker som samordnad undervisning samt enligt pedagogiska principer som kombinerar delområdena inkludering och lärande. En kulturmedveten personal skapar en lärmiljö där alla är trygga och där alla känner sig välkomna.

Kyrkslätt är en tvåspråkig kommun och barn kan oavsett sitt modersmål delta i finskspråkig eller svenskspråkig småbarnspedagogik. Det är viktigt att stödja dessa tvåspråkiga barns språkliga

utveckling samt utvecklingen av deras identiteter. Inom småbarnspedagogiken stöds båda språken och barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

Språkbud på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbud på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbud på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbudsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbudsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbudsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbud.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de

olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stöder barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

Språkboverksamhet

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller slakten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

Svenskspråkigt språkbåd kan inledas vid fem års ålder inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Målet med språkbådet är att lära sig funktionella språkkunskaper, det vill säga barnen lär sig att fungera i dagliga sysslor och situationer på det språk de lär sig. Barnen stöds och uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt, så att deras delaktighet och aktivitet stärks. I språkbadsgruppen fäster man utöver och vid sidan av delområdena för mångsidigt lärande särskild uppmärksamhet vid att språket fungerar som ett redskap för undervisning och används mångsidigt och ändamålsenligt av hela personalen hela tiden.

I kommunen finns dessutom privata serviceproducenter som erbjuder språkberikad och/eller tvåspråkig småbarnspedagogik. Vårdnadshavarna kan ansöka om en servicesedel för privat småbarnspedagogik. Mer information på kommunens webbplats.

5. Stöd för barnet

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har rätt att få allmänt, intensifierat eller särskilt stöd i enlighet med lagen om småbarnspedagogik¹¹³. Barnets utveckling, lärande och välbefinnande främjas genom att stödet ges individuellt i barngruppen, i rätt tid och enligt barnets behov. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Barnet ska höras med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets behov av stöd och stödåtgärderna ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik i daghemmet eller familjedagvården.

5.1 Principer och ansvar för att ordna stöd

Anordnaren av småbarnspedagogik¹¹⁴ har skyldighet att ge barnet det stöd hen behöver i daghemmet eller familjedagvården. Behovet av stöd för barnet ska bedömas och stödet ska ordnas utan dröjsmål. Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd i den egna barngruppen med hjälp av olika flexibla arrangemang. Om barnets behov av stöd förutsätter det har barnet rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet i en mindre grupp eller i en specialgrupp.

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

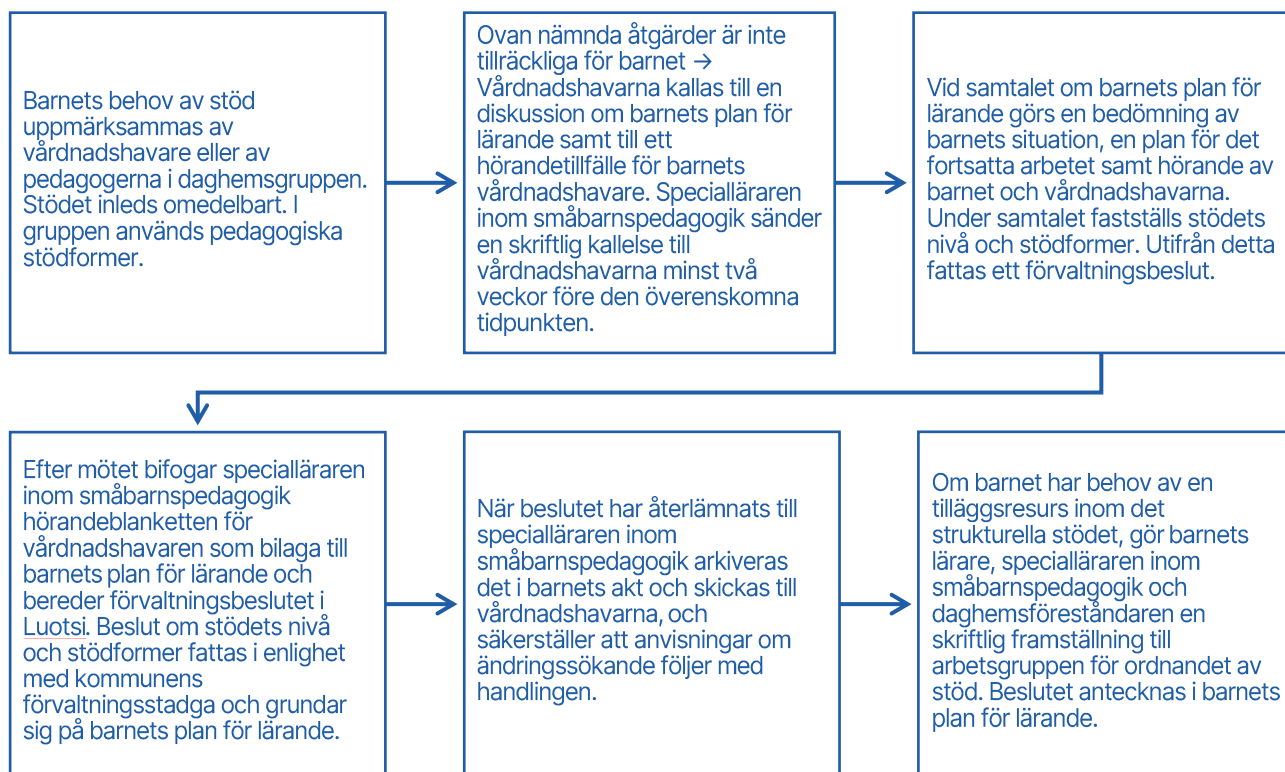
Småbarnspedagogiken i Kyrkslätt styrs av en inkluderande verksamhetskultur. Barnet placeras i närdaghemmet och det stöd barnet behöver ordnas där som en del av den pedagogiska vardagen i daghemmet. Då barnets behov av stöd uppmärksammas gör man i första hand direkta ändringar i pedagogernas verksamhet, gruppens pedagogik och lärmiljön. Stödet är utöver pedagogiska stödformer strukturella och/eller vårdinriktade stödformer. Man funderar

---

¹¹³ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹¹⁴ En kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

på barnets behov i mångprofessionellt samarbete med stöd av specialläraren inom småbarnspedagogik. Målet är att säkerställa att barnet får lyckade lärupplevelser och på så sätt skapas motivation att lära sig nytt. Det är alla pedagogers uppgift att skapa förutsättningar för barnets framgång och att glädjas åt lärandets resultat genom att uppmuntra och berömma barnet. (Figur 12)

Figur 12. Ordandet av stöd för barnet styrs av lokala principer och praxis

Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om rutinerna, genomförandet och verksamhetssätten för att ordna stödet och om utvärderingen av stödet i daghemmet och familjedagvården. Anordnaren av småbarnspedagogik ska följa upp och utvärdera hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om samarbetsstrukturerna, ansvarsfördelningen och verksamhetssätten för samarbetet med vårdnadshavarna samt för det sektorsövergripande samarbetet. Anordnaren av småbarnspedagogik ska också besluta om arbetsfördelningen med olika aktörer när det gäller att ordna stödet i sektorsövergripande

samarbete. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det¹¹⁵.

Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att barnets rätt till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt till sådana tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas¹¹⁶.

Beslutet om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster ska fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogik¹¹⁷. Om det är frågan om småbarnspedagogik som ordnas av en privat serviceproducent ska beslutet på förslag av serviceproducenten fattas av kommunen där verksamhetsstället inom småbarnspedagogik finns.

Om ett barn som behöver stöd deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik¹¹⁸ ska stödet planeras, genomföras och utvärderas i samarbete¹¹⁹.

Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs samt utveckla verksamhetskulturen och verksamhetssätten.

Föreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov¹²⁰. Föreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov, minst en gång per år.

Barnet har rätt att få tjänster och undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik om hens behov av stöd förutsätter det. En speciallärare ska vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Undervisning som ges av en speciallärare genomförs i huvudsak som undervisning i grupp antingen på deltid eller på heltid. Undervisning som ges av en speciallärare kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna¹²¹. Konsultation och undervisning som ges av en speciallärare och som ordnas som en stödtjänst ska planeras utifrån barnets individuella behov. Konsultationen och undervisningen som ges av en speciallärare kan vara kort- eller långvarig och regelbunden. En person som är behörig som lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för att planera stödet som ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

---

¹¹⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 d §

¹¹⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

¹¹⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹¹⁸ Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

¹¹⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 b §

¹²⁰ Lag om småbarnspedagogik 31 §

¹²¹ Lag om småbarnspedagogik 15 d §

Familjedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet kan göras i samarbete med en lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik¹²². Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

Inom småbarnspedagogik kan det finnas assistenter som är specifika för en grupp eller ett barn¹²³ och som har i uppgift att stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Det här kan även till exempel innebära att assistenten hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål.

5.2 Samarbete i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver¹²⁴. Stödet för barnet förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hens ålder och utvecklingsnivå. Barnet ska höras och hens åsikter ska tas i beaktande¹²⁵.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor¹²⁶. Om det behövs ska man använda tolk vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

Ett barn kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas¹²⁷.

---

¹²² Lag om småbarnspedagogik 15 c §

¹²³ Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

¹²⁴ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹²⁵ Lag om småbarnspedagogik 20 §

¹²⁶ Lag om småbarnspedagogik 40–41 §

¹²⁷ Lag om småbarnspedagogik 7 § och RP 40/2018 rd, s. 87–88

I det första samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik är det viktigt att komma överens med vårdnadshavarna om praxis för samarbetet under stödperioden. Saker som man kommer överens om kan vara praxis som gäller dagens händelser eller praxis som gäller utvärdering av sådant man kommit överens om tillsammans. Det är viktigt att genom att lyssna på vårdnadshavarna skapa förtrolig och ömsesidigt respektfull växelverkan. Samarbetet ska delaktiggöra vårdnadshavarna och fungera som en dialog. Hörande och delaktiggörande av barnet i planeringen, genomförandet och utvärderingen av stödet genomförs regelbundet enligt barnets förmåga till exempel genom att intervjua, observera och använda bilder.

Praxis för överföring och utbyte av information som är nödvändig för planering, genomförande och utvärdering av stöd samt tillhörande samarbetsrutiner

Då barnet flyttar till en annan grupp, enhet eller kommun ska man se till att förfarandena fungerar gällande överföringen av information i övergångsskedet. I övergångsskedet ska man se till att den information som anknyter till planering, genomförande och utvärdering av stödet och de dokument som behövs för det flyttar med barnet. På det här sättet säkerställer man att stödet fortsätter utan avbrott och på ett ändamålsenligt sätt i den nya verksamhetsmiljön. Praxis och ansvar som gäller överföring av information varierar beroende på om överföringen sker inom enheten eller kommunen, från kommunal till privat eller utanför kommunen.

Då barnet fortsätter på samma verksamhetsställe för småbarnspedagogik och flyttar från en grupp till en annan:

- Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik för tillsammans med vårdnadshavarna ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik. I samtalet utvärderar man genomförandet av stödet och den eventuella fortsättningen på stödet. Det här dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik.
- Läraren inom småbarnspedagogik kommer överens om ett överföringssamtal, om läraren inom småbarnspedagogik byts ut följande verksamhetsperiod. Läraren inom småbarnspedagogik ska informera vårdnadshavarna om det kommande överföringssamtalet, så att vårdnadshavarna har möjlighet att delta i samtalet. Dessutom har vårdnadshavarna möjlighet att påverka om psykologen inom småbarnspedagogik, kuratorn inom småbarnspedagogik och det sektorsövergripande samarbetet deltar i överföringssamtalet.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken överförs uppgifterna i planen för småbarnspedagogik med Päikky
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken ber läraren inom småbarnspedagogik digikoordinatorn att överföra barnets filer på R-stationen till den nya gruppens R-station.

Då barnet flyttar till ett annat kommunalt verksamhetsställe för småbarnspedagogik eller förskoleundervisning i Kyrkslätt:

- Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik för tillsammans med vårdnadshavarna ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik. I samtalet utvärderar man genomförandet av stödet och den eventuella fortsättningen på stödet. Det här dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik.
- Läraren inom småbarnspedagogik kommer överens om ett överföringssamtal och meddelar vårdnadshavarna om saken. Läraren inom småbarnspedagogik hos den avsändande instansen svarar för överenskommelse om tidpunkt.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken överförs uppgifterna i planen för småbarnspedagogik med Päikky till den nya gruppen.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken raderar läraren inom småbarnspedagogik onödiga dokument på R-stationen och ber digikoordinatorn flytta de handlingar som gäller barnets stöd till den nya gruppens R-station. Eventuella utlåtanden lämnas tillbaka till vårdnadshavarna eller förstörs på ett säkert sätt.

Då barnet flyttar från en kommunal till en privat enhet inom småbarnspedagogik eller förskoleundervisning i Kyrkslätt:

- Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik för tillsammans med vårdnadshavarna ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik. I samtalet utvärderar man genomförandet av stödet och den eventuella fortsättningen på stödet. Det här dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik eller på blanketten Dataöverföring till nästa anordnare.
- Läraren inom småbarnspedagogik kommer överens om ett överföringssamtal och meddelar vårdnadshavarna om saken. Läraren inom småbarnspedagogik hos den avsändande instansen svarar för överenskommelse om tidpunkt.
- Läraren inom småbarnspedagogik skickar en kopia på planen för småbarnspedagogik eller blanketten Dataöverföring till nästa anordnare till det nya verksamhetsstället.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken skriver läraren inom småbarnspedagogik ut planen för småbarnspedagogik från Päikky och specialläraren inom småbarnspedagogik skriver ut förvaltningsbeslutet om stöd från R-stationen. Föreståndaren arkiverar dessa i barnets akt.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken raderar läraren inom småbarnspedagogik onödiga dokument på R-stationen. Eventuella utlåtanden lämnas tillbaka till vårdnadshavarna eller förstörs på ett säkert sätt.

Då barnet flyttar till en annan kommuns enhet inom småbarnspedagogik eller förskoleundervisning:

- Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik för tillsammans med vårdnadshavarna ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik. I samtalet utvärderar man genomförandet av stödet och den eventuella fortsättningen på stödet. Det här dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik eller på blanketten Dataöverföring till nästa anordnare.

- Om man känner till det kommande verksamhetsstället inom småbarnspedagogik eller förskoleundervisning, kan läraren inom småbarnspedagogik komma överens om ett överföringssamtal. Vårdnadshavarna ska meddelas om tidpunkten.
- Läraren inom småbarnspedagogik ger vårdnadshavarna en kopia av planen för barnets småbarnspedagogik eller blanketten Dataöverföring till nästa anordnare för att lämna in dem till det nya verksamhetsstället.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken skriver läraren inom småbarnspedagogik ut planen för småbarnspedagogik från Päikky och specialläraren inom småbarnspedagogik skriver ut förvaltningsbeslutet om stöd från R-stationen. Föreståndaren arkiverar dessa i barnets akt.
- Inom den kommunala småbarnspedagogiken raderar läraren inom småbarnspedagogik onödiga dokument på R-stationen. Eventuella utlåtanden lämnas tillbaka till vårdnadshavarna eller förstörs på ett säkert sätt.

Sektorsövergripande samarbete

Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och andra social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetspartner ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet¹²⁸.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller instansen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och ork. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Initiativet till sektorsövergripande samarbete kan komma från personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna eller andra samarbetsparter med vårdnadshavarnas

¹²⁸ Lag om småbarnspedagogik 40–42 §

tillstånd. I Kyrkslätt samarbetar småbarnspedagogiken med vårdnadshavarnas samtycke bland annat med rådgivningarna, terapeuterna inom rehabiliteringstjänsterna, barnskyddet, socialservicen och familjetjänsterna samt familjerådgivningen och familjerådgivningsbyrån. Om bedömningen av stödbehovet kräver sakkunskap av social- och hälsovårdsmyndigheterna ska de på begäran delta i bedömningen. Samarbetet och de olika aktörernas ansvar fastställs med beaktande av vårdnadshavarnas åsikter så att de motsvarar varje barns och familjs behov.

Målet med det sektorsövergripande samarbetet är att stödet ska ges i rätt tid och vara ändamålsenligt. En lärare inom småbarnspedagogik och speciallärare inom småbarnspedagogik är kontaktpersoner mellan olika aktörer och ansvarar för att dokumentera samarbetet i barnets plan för småbarnspedagogik. Initiativet till samtalet om planen för småbarnspedagogik kan komma från medlemmarna i det sektorsövergripande nätverket, men mötet sammankallas av en lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik.

För varje fyraåring görs en beskrivning av barnet på blanketten för observation och överföring av information för småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och rådgivningen. Om vårdnadshavarna och pedagogerna inom småbarnspedagogiken är bekymrade över något i barnets vardag och/eller utveckling används blanketten för överföring av information för småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och rådgivningen.

Remiss till mångvärderingsteamet Västra Nylands välfärdsområde, rehabiliteringstjänster

En remiss är ett gemensamt arbetsredskap för småbarnspedagogikens personal, lärare och speciallärare samt vårdnadshavarna. Den fungerar som en lågtröskeltjänst då ett barn inom småbarnspedagogiken behöver stöd inom flera delområden för växande och utveckling och/eller familjen har behov av flera olika typer av stöd. Remissen kan användas också då de stödåtgärder som genomförts i Barnets uppväxtmiljö visat sig vara otillräckliga och barnets eller familjens situation verkar kräva utvärdering av specialarbetare. Mångvärderingsteamets arbete riktar sig särskilt till den inledande bedömningen av stödbehovet. Om barnet eller familjen redan har flera olika stödformer, utvärderingar inom den specialiserade sjukvården eller liknande, är det att rekommendera att situationen utreds direkt med dessa instanser. Anvisningarna och blanketten till remissen finns på Kyrksläotts småbarnspedagogiks intranät under stöd för växande och lärande. Efter remissen/konsultationen börjar de arbetare som behövs arbetet med familjen. Det första besöket kan genomföras som en gemensam inledande diskussion, på basis av vilken man tillsammans med familjen fortsätter arbetet. Den inledande intervjun leder inte automatiskt till noggrannare utvärderingar. Vid behandling av remissen anser man inte alltid att en gemensam inledande diskussion är nödvändig, utan en del specialarbetare kan inleda arbetet separat.

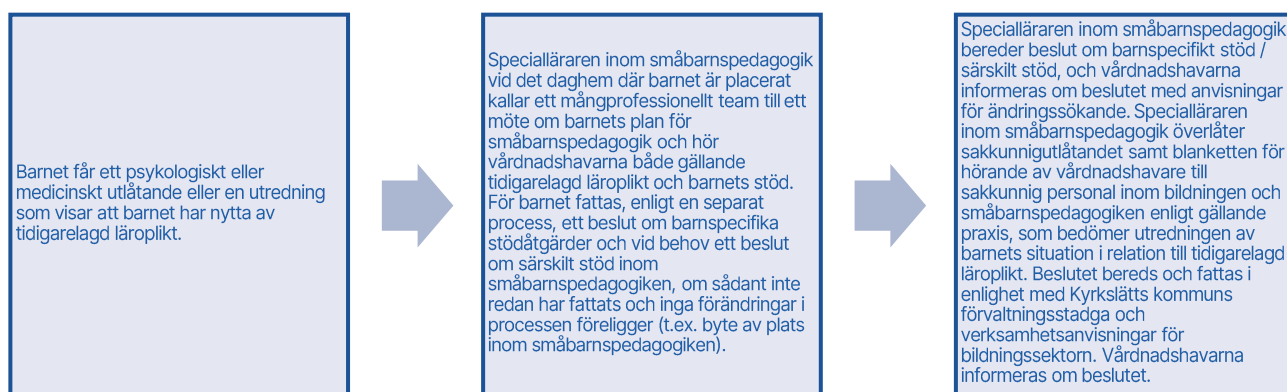

Tidigarelagd läroplikt och samarbete i anknytning till den

Ett barn kan på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan behöva tidigarelagd läroplikt¹²⁹. För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten i förskoleundervisningen¹³⁰ det år då barnet fyller sex år. Barnet har också rätt att få förskoleundervisning året innan¹³¹ den tidigarelagda läroplikten uppkommer. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning som 5-åring. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om den tidigarelagda läroplikten.

För att få en helhetsbild av barnets situation ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan i relation till barnets behov av stöd och förutsättningar för lärande. Beredningen av förvaltningsbeslutet görs i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt¹³² i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan¹³³ föreskrivs närmare om beslut i anknytning till tidigarelagd läroplikt och hur tidigarelagd läroplikt genomförs.

Tidigarelagd läroplikt, 6 år

Figur 13. Processen för tidigarelagd läroplikt

¹²⁹ Läropliktslag (1214/2020) 2 §

¹³⁰ Läropliktslag 3 §

¹³¹ Lag om grundläggande utbildning 26 a §

¹³² Läropliktslag 2 §

¹³³ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5.1

5.3 Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Om en högklassig pedagogik inte tillgodoser barnets individuella behov ska stödformer och stödtjänster¹³⁴ ges enligt barnets behov. Beroende på mängden och intensiteten av stödformerna och stödtjänsterna kan stödet vara allmänt, intensifierat eller särskilt stöd¹³⁵. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödåtgärder som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till stödtjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd¹³⁶. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödformer, till exempel hjälpmedel, som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel

- arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken eller
- hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Övergången från en stödnivå till en annan ska genomföras flexibelt och behovet av stöd ska alltid bedömas från fall till fall. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av daghemmets eller familjedagvårdens personal¹³⁷.

Allmänt stöd

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken få sådant allmänt stöd som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter genast när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet genomförs i den egna barngruppen.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att tillgodose barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av enskilda pedagogiska, vårdinriktade eller strukturella stödformer med vilka man påverkar

¹³⁴ Lag om småbarnspedagogik 15 b och 15 c §

¹³⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹³⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

¹³⁷ Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller undervisning som ges på deltid av en speciallärare.

Allmänt stöd förutsätter inte ett förvaltningsbeslut, utan stödet ska alltid ges när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. Även inom allmänt stöd ska ett förvaltningsbeslut ändå fattas om stödtjänster, det vill säga konsultation och undervisning som ges av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel¹³⁸. Stödtjänsterna ska ges som enskilda stödformer om barnets individuella utveckling, lärande och välbefinnande förutsätter det.

Intensifierat stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få intensifierat stöd som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid enligt barnets individuella behov, och det ska inledas genast när behovet av stöd framkommit. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man planerar stödet och ökar eller stärker sätten med vilka man genomför stödet. Intensifierat stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede.

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd¹³⁹. För att ge intensifierat stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut¹⁴⁰.

Särskilt stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få individuellt planerat särskilt stöd om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har rätt att få särskilt stöd genast när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut¹⁴¹.

---

¹³⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

¹³⁹ RP 148/2021 rd, s. 33

¹⁴⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹⁴¹ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

Stödformer

Olika stödformer ska användas på alla stödnivåer i enlighet med barnets stödbehov¹⁴². Olika stödformer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödformerna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta **pedagogiska, strukturella** och **vårdinriktade** stödformer.

Stödet för barnet ska ordnas som en del av den dagliga verksamheten inom småbarnspedagogiken. När barngruppens storlek bestäms ska man beakta barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Om det i daghemmet eller familjedagvården finns ett barn som behöver intensifierat eller särskilt stöd ska detta beaktas i antalet barn eller i antalet anställda enligt lagen om småbarnspedagogik¹⁴³, om det i gruppen inte finns en personlig eller gruppsspecifik assistent för barnet.

Pedagogiska stödformer innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt och metoder. Till de pedagogiska stödformerna hör också planering, observation, dokumentation och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en inkluderande värdegrund inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet i första hand använda verksamhetssätt där stödet som barnet behöver genomförs som en del av barngruppen.

Strukturella stödformer innefattar att stärka personalens kunnande i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov¹⁴⁴. Personalstrukturen i gruppen kan stärkas till exempel med en speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom att minska antalet barn i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster

---

¹⁴² Lag om småbarnspedagogik 15 b §

¹⁴³ Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

¹⁴⁴ Lag om småbarnspedagogik 35 § 2 mom. och 38 § 2 mom.

och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet och små- och specialgrupper kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhetssätt som tillgodoser vården och omsorgen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet ska inte vara beroende av stödnivån enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov. De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

Daghemsföreståndaren ansvarar för stödformerna och genomförandet av dem vid verksamhetsstället. Stödet genomförs av lärarna, speciallärarna, pedagogerna och den assisterande personalen i daghemsgrupperna. Utöver den personal som arbetar i grupperna deltar psykologer och kuratorer inom småbarnspedagogik på ett flexibelt och ändamålsenligt sätt, samt inom den kommunala småbarnspedagogiken konstpedagoger och språk- och kulturlärare inom småbarnspedagogik.

Stödformerna genomförs enligt principerna om inkludering som en del av heldagspedagogiken som kombinerar olika delområden inom lärande. Barnets stöd genomförs som gruppverksamhet eller smågruppsverksamhet, som en del av en kamratgrupp, oavsett barnets färdighetsnivå eller individuella behov eller möjligheter. Pedagogernas uppgift är att se till miljön (fysisk, psykisk, social miljö) så att den är tillgänglig och stöder delaktighet.

Som stöd i planeringen av pedagogiska stödformer har pedagogerna blanketten Lista över olika stödmöjligheter, och Pedagogiska spelkort. Som stöd i mätningen av växelverkan mellan pedagogerna och barnen används blanketten Utvärdering av växelverkan mellan barnet och personalen i barngruppen. Olika pedagogiska och specialpedagogiska metoder och funktioner i små grupper är pedagogiskt stöd för barn.

Gruppassistenta, annan tilläggsresurs, strukturellt olika grupper (grupper för intensifierat stöd och pedagogiskt stödda grupper) är primära strukturella stödformer i Kyrkslätt. Verksamhetsstället kan föreslå en strukturell tilläggsresurs inom stödet för växande och lärande med blanketten Verksamhetsställets förslag om tilläggsresurs. Förslaget grundar sig på gemensamma diskussioner om daghemsgruppernas behov med gruppens lärare, daghemsföreståndaren/ chefen för familjedagvård och öppen småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik. Man går igenom blanketten tillsammans med servicechefen innan man skickar blanketten. Ansökningarna behandlas i arbetsgruppen för ordnande av stöd, en specialsakkunnig inom stöd för växande och lärande fattar beslut om fördelningen av resurser inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken, och chefen för den svenskspråkiga småbarnspedagogiken fattar beslut om fördelningen av resurser inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken. Föreståndaren och specialläraren inom småbarnspedagogik går igenom beslutet med den grupplärare i daghemmet, vars grupp stödet gäller. En gruppvis utvärdering av effekten av stödet görs två gånger per år som gemensam diskussion med gruppens lärare (som utvärderar med det övriga arbetsteamet), föreståndaren och specialläraren inom småbarnspedagogik.

Strukturellt stöd ges genom både interna och externa tilläggsutbildningar i organisationen. Med strukturella stödformer avses utökande av personalens kompetens och den specialpedagogiska kompetensen. I Kyrkslätt kan det vara långvarigt, planmässigt och målinriktat pedagogiskt stöd som ges av en speciallärare, en språk- och kulturlärare, en psykolog eller en kurator inom småbarnspedagogiken, och som utgår från barnets behov av stöd och personalens kompetensbehov. Det är också möjligt att genomföra interventioner, konsultationer eller teamhandledning med psykologen och kuratorn inom småbarnspedagogik som en tilläggsresurs. Ovanstående ska öppnas tillräckligt tydligt i barnets plan för småbarnspedagogik som grund för eventuellt förvaltningsbeslut om stöd för barnet.

- Den mest centrala uppgiften för psykologen inom småbarnspedagogik är att omsätta vetenskaplig kunskap till en form som kan tillämpas i praktiska uppväxtmiljöer för att främja gynnsam utveckling och välbefinnande för barnen inom småbarnspedagogiken. Tjänsten ordnas förutseende och med låg tröskel. Stödet sträcker sig till personalen, barnens ärenden och vårdnadshavarna inom småbarnspedagogiken.
- Målet för det arbete som kuratorn inom småbarnspedagogik gör är att trygga barnets generella välbefinnande och delaktighet samt förebyggande av utslagning. Uppgiften är att stöda barnets växande, lärande och deltagande som en del av olika gemenskaper inom småbarnspedagogiken, och att stöda positiv helhetsutveckling och lärande som en medlem i gruppen, med beaktande av för barnet typiska sätt att agera. Stöd för

barnets vårdnadshavare då det gäller barnets och familjens välbefinnande, samt vid behov hänvisning till experthjälp.

- Som tilläggsresurs kan man föreslå en pedagogiskt stödd grupp. I gruppen kan man i regel placera fem till sju barn som är äldre än tre år och som fått förvaltningsbeslut för intensifierat stöd eller särskilt stöd. Gruppstorleken kan vara 15–21 barn. Pedagogiskt stödda grupper kan vara grupper med tre eller fyra pedagoger, av vilka en är barnskötare inom serviceområdet stöd för växande och lärande.
- Som tilläggsresurs kan man också föreslå Grupp för intensifierat stöd. I grupperna kan man placera fem till sju barn som är äldre än tre år och som fått förvaltningsbeslut för intensifierat stöd eller särskilt stöd. Gruppstorleken är i regel 12–15 barn. I gruppen arbetar tre pedagoger, av vilka en är speciallärare inom småbarnspedagogik.
- Strukturellt stöd kan ges periodvis av läraren inom småbarnspedagogik för språk- och kulturgrupper. Stödperioden beror på verksamhetsställets behov, antalet barn som kommer från en annan språk- och kulturmiljö, och karaktären av de eventuella stödbehoven. Språk- och kulturlärarna fungerar i barngrupperna som kompanjonlärare i undervisningen finska/svenska som andra språk. De deltar i den pedagogiska planeringen, genomförandet och bedömningen av barngruppen i fråga om språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik samt barnens lärande av det andra språket och utvecklingen av barnets kulturidentitet.
- Det är också möjligt att få strukturellt stöd av konstpedagogen i perioder på två verksamhetsår. Konstpedagogen har i uppgift att stöda växandet, lärandet och deltagandet hos barn som behöver stöd genom konst. Dessutom handleder hen personalen på verksamhetsstället i användningen av olika metoder inom konst. Konstpedagogen kommer med ett konstskapande, experimentellt och kreativt perspektiv på den inkluderat genomförda planeringen, bedömningen och utvecklingen av småbarnspedagogiken.
- Som tilläggsresurs kan man också föreslå en gruppassistenta, eller en gruppassistenta för ett barn. Gruppassistentens stöd kan delas mellan flera barn som fått förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd. Gruppassistenten gör det möjligt för barn som behöver stöd för växande och lärande att delta i en inkluderande grupp i småbarnspedagogiken och för läraren att arbeta med och lära barn med stödbehov.

Vårdinriktade stödformer planeras på ett mångprofessionellt/sectorsövergripande sätt tillsammans med stöd av vårdnadshavarna. Västra Nylands välfärdsområdes barnrådgivning, rehabiliteringstjänster, familjerådgivning och funktionshinderservice är sectorsövergripande samarbetspartner. Om barnet behöver läkemedelsbehandling eller hälsovård inom småbarnspedagogiken, ska gruppens lärare/pedagog tillsammans med vårdnadshavarna och/eller den instans som vårdar barnet göra upp en plan för läkemedelsbehandling för barnet. I planen ska man utse en pedagog som ansvarar för läkemedelsbehandlingen, en ersättare för ovan nämnda och hur man ska agera i speciellsituationer. Läkemedelsbehandlingen görs av de personer inom småbarnspedagogiken som fått tillräcklig introduktion/utbildning, och vars kompetens säkerställts. För att genomföra mer krävande läkemedelsbehandling, såsom att injicera insulin, behövs barn- och läkemedelsbehandlingsspecifikt tillstånd för läkemedelsbehandling. I barnets plan för småbarnspedagogik ska man föra in den information

som alla som arbetar med barn ska veta till de delar som informationen som gäller barnets hälsotillstånd gäller genomförandet av småbarnspedagogik, faktorer som anknyter till vardagsarrangemang (behovet av vila, mellanmål osv.) samt vilka som ger läkemedelsbehandling under dagen inom småbarnspedagogiken. I Kyrkslätt är barnets plan för läkemedelsbehandling en bilaga till barnets plan för småbarnspedagogik.

Stödtjänster är assistent- och tolkningstjänster, hjälpmedel och konsultation och undervisning av speciallärare inom småbarnspedagogik. Assistenttjänster genomförs med stöd av en gruppassistenta. Gruppassistenta kan föreslås också för ett barn, om barnets behov så fordrar. Till tolkningstjänster hör redskap för växelverkan som stöder lärandet. Andra hjälpmedel som gäller stödet för lärande och behov som anknyter till omsorg, strävar man efter att ordna genom att till exempel flytta befintliga hjälpmedel till det verksamhetsställe som behöver dem. Om man ska svara på barnets stödbehov med konsultation och undervisning som ges av en speciallärare inom småbarnspedagogik, är det fråga om en stödtjänst enligt 15 c § i lagen om småbarnspedagogik och i fråga om det ska det göras ett förvaltningsbeslut enligt 15 e § i lagen om småbarnspedagogik. Samma praxis gäller också tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel.

Pedagogisk observation och utvärdering: Lösningar för stödet (Lista över stödmöjligheter)

Pedagogiska stödformer	Strukturella stödformer	Vårdinriktade stödformer
<ul style="list-style-type: none"> • Effektivisera utvecklingen av planering, förverkligande och utvärdering av verksamheten (Barnets plan, Gruppens plan, SpråkPeda) • Dagsrytm och förutseende • Smågruppsverksamhet • Teknologi • Växelverkan och alternativa kommunikationsmetoder • Inkluderande anpassning av verksamheter och mål • Mångprofessionellt samarbete, konsultation etc. • Flexibel användning av lärmiljöer, material och möbler • Stöd från språk- och kulturlärare inom småbarnspedagogik • Specialundervisning på deltid eller heltid som ges av en speciallärare 	<ul style="list-style-type: none"> • Regelbundet stöd från kurator, psykolog och språk- och kulturlärare inom småbarnspedagogiken • Specialundervisning på deltid eller heltid som ges av en speciallärare • Mångprofessionellt samarbete • Tidigarelagd läroplikt • Tolkningstjänster • Förstärkning av personalstrukturen, t.ex. speciallärare • Ändring av gruppstorlek • Assistenttjänster • Hjälpmedel 	<ul style="list-style-type: none"> • Läkemedel • Specialdiet • Hjälpmedel • Arrangemang för att stödja välbefinnande

Figur 14. Lösningar för stödet

Allmänt stöd

Det allmänna stödet genomförs som en naturlig del av de dagliga situationerna och som en del av gruppens vardag. Det baserar sig på barnets individuella behov och bygger på högklassig pedagogisk verksamhet, en trygg atmosfär och ändamålsenlig lärmiljö. Det allmänna stödet är flexibelt och kortvarigt, och målet är att svara på barnets behov så tidigt och förebyggande som möjligt. Då man försöker bilda sig en uppfattning om stödbehovet använder man sig av stödmenyn och granskar vilka stödformer som redan används i gruppen. Läraren inom småbarnspedagogik fyller tillsammans med resten av teamet i Stödmeny-blanketten för att

utvärdera barnets situation på ett övergripande sätt. Specialläraren kallas in vid behov för att observera och fundera på behovet av stöd. Samarbetet med vårdnadshavarna är öppet och kontinuerligt, och de deltar i planeringen av stödet och i utvärderingen av barnets situation. Genomförandet av stödet uppföljs regelbundet i vardagen, och läraren ansvarar för att det antecknas med stöd av specialläraren inom småbarnspedagogik. Enligt behov preciseras planen och utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna. Speciallärare inom småbarnspedagogik ger konsultation och undervisning som är stödtjänster som avses i lagen om småbarnspedagogik. De utgör en helhet vars syfte är att stöda barnets utveckling, lärande och välbefinnande samt att förstärka teamets pedagogiska kunnande. Processen för allmänt stöd är i sin helhet flexibel, stöder barnets välbefinnande och är en verksamhetsmodell som förlitar sig stadigt på samarbete och vars mål är att för varje barn trygga en smidig och individuellt beaktande vardag inom småbarnspedagogiken. Om man ska svara på barnets stödbehov med konsultation och undervisning som ges av en speciallärare inom småbarnspedagogik, är det fråga om en stödtjänst enligt 15 c § i lagen om småbarnspedagogik och i fråga om det ska det göras ett förvaltningsbeslut enligt 15 e § i lagen om småbarnspedagogik. Förvaltningsbeslutet grundar sig på utvärderingen som gjorts vid samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik och på pedagogiska avtal. Beslutet dokumenteras i i barnets plan för småbarnspedagogik, och fullföljandet av planen följs upp regelbundet.

Intensifierat stöd

Processen för intensifierat stöd börjar då de allmänna stödformerna inte längre räcker till. Det här grundar sig på personalens observation av utmaningar som gäller barnets lärande och utveckling, och på hans agerande i vardagen inom småbarnspedagogiken. Man diskuterar med vårdnadshavarna deras observationer om huruvida oron syns även hemma. Under processen granskar man vilka stödformer enligt stödmenyn som redan används i gruppen och hur de har fungerat. Efter det håller man ett samtal om barnets plan för småbarnspedagogik och hör både barnet och vårdnadshavarna. Om man konstaterar behov av intensifierat stöd, gör man en plan för stödet i barnets plan för småbarnspedagogik. Det utarbetas i samarbete med vårdnadshavarna och genomförandet av det bedöms planmässigt. Vid utarbetandet av en stödplan beaktas barnets synpunkter och starka sidor. Barnet deltar i planeringen enligt sin åldersnivå, och hen hörs till exempel genom lek, observation och diskussioner. Vid planeringen av stödet kommer man tillsammans överens om stödformer, mål och praxis i vardagen inom småbarnspedagogiken. Under perioden med intensifierat stöd ska planen utvärderas och granskas enligt barnets individuella behov. Utgående från diskussionen antecknar man överenskommen praxis, utgående från vilka man genomför verksamheten. Ansvar för att detta dokumenteras ligger hos läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik fungerar som stöd i anteckningsprocessen. Genomförandet av stödet uppföljs kontinuerligt i vardagen och eventuella ändringsbehov diskuteras regelbundet med vårdnadshavarna. Planen för intensifierat stöd fungerar som grund för förvaltningsbeslutet om stöd. Ett förvaltningsbeslut om intensifierat stöd fordrar att stödet för barnet utgörs av minst två regelbundna och simultana stödformer (pedagogisk och/eller strukturell och/eller vårdinriktad stödform). Iakttagelserna om eventuella expertutlåtanden beaktas i småbarnspedagogikens vardag, samt i planeringen och genomförandet av intensifierat stöd.

Stödformer som härleds ur dessa genomförs som pedagogiska lösningar som utöver det enskilda barnet stöder hela gruppens verksamhet. Småbarnspedagogikens och experternas observationer behandlas tillsammans med vårdnadshavarna vid samtalen om barnets plan för småbarnspedagogik och utgående från dem utvärderas eventuella ändringsbehov i ordnandet av småbarnspedagogik eller i verksamhetsmiljön.

Särskilt stöd

Om barnet har en betydande funktionsnedsättning, sjukdom, försening i utvecklingen eller någon annan orsak som medför behov av stöd i lärande och utveckling, ska behovet av särskilt stöd utvärderas vid mötet om barnets plan för småbarnspedagogik, tillsammans med vårdnadshavarna. Läget kan vara det här när barnet börjar inom småbarnspedagogiken eller om barnets situation klarnar under åren inom småbarnspedagogiken, till exempel genom en multiprofessionell samarbetsinstans eller utifrån vårdnadshavarnas eller pedagogernas observationer. Särskilt stöd är ingen separat verksamhet, utan den anknyter till heldagspedagogiken i barnets grupp. Särskilt stöd grundar sig på specialpedagogiska metoder och specialpedagogisk kompetens. Särskilt stöd förutsätter regelbundet målinriktat stöd i gruppen på heltid eller deltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik. Särskilt stöd utgörs av flera stödformer (pedagogisk och/eller strukturell och/eller vårdinriktad form av stöd) och av stödtjänster (assistent- och/eller tolkningstjänster, och/eller konsultation och undervisning av speciallärare inom småbarnspedagogik och/eller hjälpmedel). Barnets plan för särskilt stöd, och hörande av vårdnadshavarna och barnet, görs i samband med barnets plan för småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavarna, läraren inom småbarnspedagogik och eventuell assisterande personal. När det gäller dokumenteringen av särskilt stöd i barnets plan för småbarnspedagogik kommer man överens om samarbetspraxis med läraren inom småbarnspedagogik. Ansvar för att detta dokumenteras ligger hos läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik fungerar som stöd i dokumenteringsprocessen. Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar också långvarigt i genomförandet och utvärderingen av särskilt stöd för barnet tillsammans med läraren inom småbarnspedagogik. Vid hörandet som gäller särskilt stöd berättar man för vårdnadshavarna om behovet av särskilt stöd, det praktiska ordnandet av stöd samt om stödformerna. Man främjar ett starkt delaktiggörande av vårdnadshavarna i planeringen och utvärderingen av särskilt stöd i samband med samtalen om barnets plan för småbarnspedagogik och på andra överenskomna vis. Eventuella expertutlåtanden stöder planeringen, genomförandet och utvärderingen av särskilt stöd i barnets grupp.

Nivåerna av stöd i småbarnspedagogiken

Figur 15. Stödnivåer

5.4 Bedömning av stödet för barnet

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken¹⁴⁵. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov, men ändå minst en gång om året, till exempel i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön. Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man bedöma från fall till fall vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet och genomförandet av nödvändiga stödformer ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren¹⁴⁶. En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen

¹⁴⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 20 §

¹⁴⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 20 §

av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar.

Behovet av stöd, dess effekt och rättidighet bedöms kontinuerligt genom att observera verksamheten, innehållet, metoderna och lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken. Verksamheten inom småbarnspedagogiken styrs av inkludering och även stödet bedöms ur ett inkluderande perspektiv, det vill säga man bedömer huruvida det genomförda stödet ger barnet möjlighet att vara delaktig i kamratgruppen. Hela personalen inom småbarnspedagogiken medverkar till att observera och bedöma om stödet är ändamålsenligt. Fokus för bedömningen är huruvida de stödåtgärder som antecknats i barnets plan för småbarnspedagogik genomförs och är ändamålsenliga. Bedömningen av stödet grundar sig på en gemensam diskussion och på att dela med sig av iakttagelser med gruppens personal, vårdnadshavarna, specialläraren och andra samarbetspartner som deltar i genomförandet, planeringen och utvärderingen av stödet.

Stödets effekt och tillräcklighet bedöms vid dagliga möten med vårdnadshavarna samt i samband med utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik och andra samarbetsmöten. Det planerade stödet för barnet och bedömningen av det antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Blanketten Stödmeny fungerar som stöd för personalen vid bedömningen av stödets rättidighet, tillräcklighet och genomförande. Dessutom styr den grupp-specifika läroplanen, verktyget SpråkPeda samt blanketten Utvärdering av växelverkan mellan barnet och personalen i utvärderingen av den pedagogiska verksamheten och barnens delaktighet som en del av bedömningen av stödet.

5.5 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik¹⁴⁷. En person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Personalen har i uppgift att stödja vårdnadshavarens och barnets delaktighet när planen görs upp och

---

¹⁴⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 d § ja 23 §

utvärderas. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Barnets åsikt ska klargöras och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och planen ska granskas efter behov minst en gång om året eller när stödbehovet förändras¹⁴⁸. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning för barn som deltar i förskoleundervisningen. När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödformer och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en motivering för vilka stödformer barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa¹⁴⁹.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster¹⁵⁰. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande utifrån barnets behov:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken
- lösningar som gäller lärmiljöerna
- behövliga specialpedagogiska metoder
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder
- verksamhetssätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.

Strukturella stödformer

- att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen

---

¹⁴⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §

¹⁴⁹ RP 148/2021 rd, s. 36

¹⁵⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- små- eller specialgrupp eller annan behövlig grupp sammansättning
- konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister
- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel habilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet¹⁵¹.

Anteckningar om barnets stöd görs i barnets plan för småbarnspedagogik, som är en handling för planering, bedömning, utveckling och genomförande av stödet. I barnets plan för småbarnspedagogik antecknas konkret hur och av vem barnets stöd genomförs och hur det bedöms. Detta styr hela personalens arbete.

I barnets plan för småbarnspedagogik görs anteckningar om det sektorsövergripande samarbetet och andra samarbetsparter samt ansvarsområden. Vårdnadshavarna deltar i

---

¹⁵¹ RP 148/2021 rd, s. 37

utarbetandet och utvärderingen av dokumentet tillsammans med personalen inom småbarnspedagogiken i samband med möten om planen för småbarnspedagogik som ordnas minst två gånger per år..

5.6 Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utan dröjsmål fatta ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd¹⁵². I förfarings sättet för förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen tillämpas. Innan beslutet fattas ska anordnaren av småbarnspedagogik höra barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare¹⁵³. Även barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet¹⁵⁴. Förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som ansvarar för anordnandet av småbarnspedagogiken och beslutet är i kraft tills vidare. Vårdnadshavaren kan begära omprövning av beslutet¹⁵⁵. Till beslutet ska en anvisning om begäran om omprövning bifogas. Ett beslut ska alltid motiveras¹⁵⁶. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras¹⁵⁷.

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- stödformer
- verksamhetsstället inom småbarnspedagogik
- stödtjänster¹⁵⁸.

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas. I beslutet ska man ange och besluta om följande:

- stödtjänster¹⁵⁹.

För ett barn som deltar i privat småbarnspedagogik som omfattas av lagen om småbarnspedagogik ska förvaltningsbeslutet fattas på serviceproducentens förslag i

---

¹⁵² Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹⁵³ Förvaltningslag 34 §

¹⁵⁴ RP 148/2021 rd, s. 37

¹⁵⁵ Lag om småbarnspedagogik 62 §

¹⁵⁶ Förvaltningslag 34 §, 45 § 1 mom., 47 § och Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹⁵⁷ RP 148/2021 rd, s. 37

¹⁵⁸ RP 148/2021 rd, s. 37

¹⁵⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 c och 15 e §

kommunen där verksamhetsstället finns¹⁶⁰. Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogiken. Även kommunen som har beviljat servicesedel ska fatta förvaltningsbeslut om stöd¹⁶¹.

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. Om barnet deltar i småbarnspedagogik som ordnas av två olika kommuner, till exempel på grund av växelvist boende, ska ett förvaltningsbeslut fattas separat av båda kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik har i en sådan situation skyldighet att utifrån barnets bästa planera, genomföra och utvärdera stödet i samarbete. Varje aktör ska fatta ett eget förvaltningsbeslut.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälso-tjänster för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt lagen om funktionshindervisning. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov (se kapitel 5.4). Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering.

Speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för övergången från en stödnivå till en annan, för övergångsprocessen och beslutet om stöd, hörandet av vårdnadshavare och beredningen av förvaltningsbeslutet. Hörandet av vårdnadshavarna och barnet i anslutning till stödet sker vid samtalet om planen för småbarnspedagogik. Ett kallelsebrev skickas till vårdnadshavarna per e-post eller brev två veckor före hörandet. I ett samtal om planen för småbarnspedagogik hörs vårdnadshavarna och barnet, dokumenteras utvärderingen, behovet av stöd, planeringen, genomförandet av stödet på blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik. Blanketten används som stöd för förvaltningsbeslutet. Förvaltningsbeslutet gäller tills vidare och vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet. Beslutet skickas med besväransvisningar både till vårdnadshavarna och till verksamhetsstället för småbarnspedagogik, där det arkiveras i barnets akt. Då barnets verksamhetsställe för småbarnspedagogik byts, eller då stödbehovet ändras fattas ett nytt förvaltningsbeslut.

---

¹⁶⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹⁶¹ RP 148/2021 rd, s. 38

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

I närkommunerna finns privata serviceproducenter inom småbarnspedagogiken som bedriver en alternativ pedagogik eller åskådning och till vilka vårdnadshavare i Kyrkslätt kan ansöka om servicesedlar. Det finns mer information om alternativen på kommunens webbplats.

7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik, grunderna för planen för småbarnspedagogik och den lokala planeringen som preciserar grunderna samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik¹⁶² utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Föremål för utvärderingen är hur lagen om småbarnspedagogik genomförs samt principerna, innehållen och målen som fastställs i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Personalen inom småbarnspedagogiken deltar i utvärderingen och utvecklingen av den småbarnspedagogiska verksamheten. Utvärderingen ska genomföras systematiskt, regelbundet och kontinuerligt. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering och kvalitetshantering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

I samband med utvärderingen av småbarnspedagogiken för ett barn ska barnets åsikter och önskemål utredas och beaktas¹⁶³ i enlighet med barnets ålder och utveckling. Barnen och vårdnadshavarna ska ges möjlighet att delta i och påverka utvärderingen av småbarnspedagogiken och deras synpunkter ska beaktas i utvecklingen av småbarnspedagogiken och den pedagogiska verksamheten.

7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och främja förutsättningarna för barnens utveckling och lärande¹⁶⁴. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av en planerad småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell och lokal nivå.

Utvärderingar på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå¹⁶⁵. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

---

¹⁶² Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹⁶³ Lag om småbarnspedagogik 20 §

¹⁶⁴ Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹⁶⁵ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1 § (1295/2013)

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planeringen på lokal nivå och hur den har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen och om utvärderingshelheten på följande nivåer: anordnare, enhet, verksamhetsställe och barngrupp. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras¹⁶⁶. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska vid verksamhetsstället regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken¹⁶⁷.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll, lärmiljöerna eller på vilket sätt barnens språkutveckling stöds. Hur stödet för barnet (kapitel 5) genomförs ska vara ett centralt föremål för utvärderingen. Pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2) är en viktig del av den kontinuerliga utvärderingen och utvecklingen.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Med hjälp av utvärderingen främjas barnets förutsättningar för utveckling, lärande och välbefinnande¹⁶⁸. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens pedagogiska mål som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av stödet för barnet ska ingå i barnets plan för småbarnspedagogik. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 5.

De frågor som ska preciseras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra hur utvärderingen av småbarnspedagogiken planeras och genomförs på lokal nivå. Anordnaren av småbarnspedagogik utvecklar kvaliteten och ändamålsenligheten i verksamheten genom att utveckla planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

---

¹⁶⁶ Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹⁶⁷ Lag om småbarnspedagogik 20 §

¹⁶⁸ Lag om småbarnspedagogik 24 §

Utvärdering av genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas i samarbete med läraren inom småbarnspedagogik, barnets vårdnadshavare och barnet. Barnet deltar i utvärderingen av planen för småbarnspedagogik enligt sina färdigheter. Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik och uppdateringen av de pedagogiska målen sker minst en gång under verksamhetsåret.

Utvärdering och kvalitetsarbete inom småbarnspedagogiken

Planen för pedagogiskt ledarskap antecknas de kvalitativa målen för utveckling av småbarnspedagogiken samt utvecklingsåtgärderna. Resultaten utvärderas med hjälp av kriterier och mätare. Utvecklingsmålen diskuteras och fastställs på aktörsnivå i småbarnspedagogikens ledningsteam och på chefsdagarna. Målen på aktörsnivå härleds i huvudsak ur kommunstrategin och tyngdpunkterna i småbarnspedagogikens budget samt övriga aktuella utvecklingsbehov. Personalen utvärderar regelbundet deras eget, barngruppens och verksamhetsställets arbete i teammöten, i det pedagogiska teamet och under årliga utvecklingsdagar. Flera olika utvärderingsverktyg används. I småbarnspedagogikens utvärdering utnyttjas utvärderingsverktyg som producerats av NCU. Verksamhetsställets föreståndare ansvarar för genomförande och utvärdering av de åtgärder som planeras för verksamhetstället i samarbete med verksamhetsställets ledningsteam och det pedagogiska teamet.

Gruppens plan för den pedagogiska verksamheten konkretiserar de mål och åtgärder som antecknats i planen för pedagogiskt ledarskap på gruppnivå. Vid uppgörandet av planen iakttas barngruppens barns ålder och utvecklingsnivå samt barnens behov, individuella styrkor och intressen. Gruppens lärare inom småbarnspedagogik svarar för anteckningarna i gruppens plan för den pedagogiska verksamheten.

Personalen ger barnen möjlighet att delta i utvärderingen och utvecklingen av den pedagogiska verksamheten enligt åldersnivå i småbarnspedagogikens vardag. Vårdnadshavarna utvärderar och deltar i planeringen av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken vid de dagliga mötena, gemensamma evenemang och bland annat föräldrakvällar. En allmän utvärdering görs en gång per år med hjälp av en kundenkät. Verksamheten inom småbarnspedagogiken på verksamhetsstället utvecklas utifrån enkäten. Information om de enskilda verksamhetsställets resultat och de åtgärder som resultaten föranleder delas ut till vårdnadshavarna. Resultaten av kundenkäten behandlas tillsammans med personalen och vårdnadshavarna och en sammanfattning publiceras på kommunens webbplats.

Utvärdering av småbarnspedagogiken på kommunnivå

Ledningsteamet inom småbarnspedagogiken följer upp och utvärderar systematiskt utvecklingsåtgärdernas genomslagskraft genom verksamhetsställets plan för pedagogiskt ledarskap i samband med delårsöversikter och bokslutsrapporteringen årligen den 30 april, 31 augusti och 31 december. Ledningsteamet inom småbarnspedagogiken utvärderar hur helheten inom kvalitetsledningen förverkligas med hjälp av utvärderingsverktyget Kvalitetsledning och systematisk utvärdering av verksamheten (Valssi).

Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik uppdateras åtminstone då grunderna för planen för småbarnspedagogik ändras. Genomförandet av Kyrkslätts plan för småbarnspedagogik följs upp, utvärderas och utvecklas med hjälp av de utvecklingsobjekt och projekt som lyfts fram i Plan för pedagogiskt ledarskap samt i småbarnspedagogikens ledningsteam och i föreståndarnas egna team.

Riksomfattande utveckling av småbarnspedagogiken

Kyrkslätts kommun deltar i riksomfattande nätverk för utveckling av småbarnspedagogiken, till exempel Loisto-Tindra, Purje-Seglet och utvecklingsnätverket av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU). I utvärderingen av småbarnspedagogiken i Kyrkslätt utnyttjas utvärderingsverktyg som producerats av Nationella centret för utbildningsutvärdering.

